

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósítások kivül, Hírlője közöl minden hírdelményt egy negyedszelet sorától öt krajczárért pécó pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben a „Világ” szerkesztő hivatalában (Uri-utca 450 sz. a Horvát-házban 1 emel.) félévre postán 6, különben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a cs. k. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés, a Világ szerkesztő-hivatalának cím alatt kértetik beküldetni.

Évnegyedes előfizetést a „Világ”-ra, f. évi április 1-jétől kezdve június végeig, postánküldetéssel 3 ft 12 p.krral, helyben boríték nélkül de házhoz-hordással 2 ft 30 p.krral fogad el, s az imént lefolyt első évnegyedesből is szolgálhat még néhány teljesszámú példánnyal

Tartalom.

Észrevételek az Országgyűlés elibe terjesztett büntető-törvénykönyv-javaslat iránt. (Czindery Lászlótól. Folytatás.) Aradi album. — Szlavoniai csatorna-társaság. — Fővárosi hírek és események. — Országgyűlési tudósítások. Márcz. 26-ai CXXXd. országgyűlés a KK. és RR-nél márcz. 20-án (Tárgy: az évenkénti országgyűlés.) Csatolmányul: H. id. izenete a KK. és RR-nek a mgos FÖRR-hez a büntető-törvény-javaslat bürtörvényszerről szóló Hídlík része iránt. — Megyei közlések. Komárom megyei igazalmas tisztválasztó- és Veszprémi közgyűlés.

Spányolország (Cartagena makacsok. Lakoma Barcelonában.) — Portugallia (A Coimbrai bizánt egyetem ismét megnyitották.) — Nagybritannia (A Times' gyűnyvilai. Graham nyilatkozata. Brougham lord okoskodása 'sat.) — Franciaország. (Dupetit-Thouars visszavitatik. Bernadotte emlékezete. Fényes lakoma Marseillében.) — Olaszország (Zavargások.) — Svédország és Norvégia (O. Oskár mint Norvégia királya.) — Orosz és Lengyelország (Angol-cserkesz gyámolítás.) — Törökország (Kégyetlenkedés a keresztények ellen.) — Szerbia (Uj tervek.) — Eszakamerika (Oregon kérdés). E. E. gy.

Egyesületi s intézeti közlések: Kisdodovókat M. orsz. terj. egyesület tartandó közgyűlése. Magy. gazd. Egyesület. Pestmezei gazd. fiók-egyesület tartandó közgyűlése. Vakok pesti intézete vára febr. és mártius hónapokban gyűlt kegyes adakozások.

Felvilágosítás a „Világ”ban megjelent „Nemzeti színészet ügyébeni szótár”-ra.

Hírlapi kalászkok. Hivatalos és magán-hírdetések. Gőzhajók járása. Gabonaár. Pénzkelet. Dunavizallás.

Pest, április 10. 1844.

Észrevételek

az Országgyűlés elibe terjesztett büntető-törvénykönyv-javaslat iránt. (Folytatás.)

Az eskütszék fűbb biztosítékát a különvélemény a szabad választásban helyezi. Ebben legalább nem követi az angolok példáját, mert ott egy királyi ember nevezi ki, és egy más királyi ember elnököl; a nemzetnek egész befolyása abban áll, hogy közönséges esetben a vádlott 20at, felségsértésben 35öt vehet vissza, és ebben részemről is nagyobb biztosságot találunk, mint a választásban, melyhez talán a vádlott be sem folyhat; ha pedig a választásban nagy befolyással bír, bizonyosan mellette szavaznak az eskütszék részint hállából, részint jövőrei tekintetből; de ha a vádlott sok ellen kifogást tehet, különlegi joga sokkal tágabb, mint ha csak 6 ellen szabad kikélnie, mert ugy még annak is ki lenne téve, hogy inkább azokat hívja vissza, mint elfogadja a helyetteseket. Egyébiránt, ha figyelmünket a néhány év óta történt választásokra fordítjuk, valóban csudálat, mikép lehet ezekben oly tökéletes bizalmat helyezni, és hiszem, hogy többen azok közül, kik a különvéleményt aláírták, ha most megkérdéztetnénk, azóta tett tapasztalásaiknál fogva mást mondanának. Hihetn-e választásainkról azt, hogy mindenkinek joga van, és hogy szabadon választhat? — vajjon nincsenek-e tetteleg épen azok kirekesztve, kikről egyénességüknél fogva feltételezhetni, hogy legjobban megbíráhatják: ki érdemi meg a választást? — nem működik-e jelenleg a pénz leghatásosabban a választásoknál? — és vajjon mily bizodalom lehet oly eskütszékhez, kiket egykét ember akarata után választ a megvásárolt többség? — Nagy különbség van egy közlitz és egy bíró-választás között; az szolgál az egésznek, és illő, hogy a többség válaszsa; de midőn egyes személy megbírálsá jö kérdésbe, ott a többség kívánata nem egyezhetik mindig a vádlottéval. — De továbbá az országgyűlésnek jelen tanácskozása a választási kicsapongások iránt, — tagadhatlanul teszi, hogy sem a kormány, sem a haza meg nem elégszik választásainkkal; — a különvélemény maga eskütszéküket kíván felállítani, mivel választott bíráink bizalmat nem érdemelnek; nem kell-e ennél fogva attól tartanunk, hogy a szerinte választott eskütszék sem lesznek szerencsésbék? vagy csak abban rejlik a hiba, hogy jelenleg egyedül nemesekből választatnak, és a minden kifogás nélküli derék, jólelkű, s minden csábítás ellen fegyverzett eskütszéknek való egyéneket egyedül a falusi mesterek, jegyzők, mesteremberek 'sat. közt találjuk fel? — Ezek szerint ha választani kellene, inkább elfogadnám az angolok rendszerét, mely kétfős biztosságot nyújt a javasolt előtt, 1) ha egy ember nevezi az eskütszék, ez felelős arról, hogy köztudomány szerint minden kifogás nélküli egyéneket szemeljen ki, mely a választásnál megszűnik, hol t. i. a leggravaszabb és leggonoszabb is megválasztott. 2) A vádlottnak sokkal nagyobb bizalma lehet, és ebeli joga igen növekszik, ha bizonyosszámú eskütszék közül — bár ki nevezzék őket — husz ellen kifogást tehet, mint ha azok közül, kiket fictiōne juris maga is választott — ámbár hozzá nem járult, — hatot kivethet.

Minden országban, hol eskütszék létezik, több vádlott mentetik föl, mint hol rendes bíróság van, minék egyik okát azon félelemben kereshetni, mely az eskütszék, — mint minden becsületes, a szükséges tudomány hiányát önmagában érző embert — elfogultakká teszi, midőn önmeggyőződésében kételkedik, azért inkább fölmentik, mintsem hogy embertársai szerencsétlenségének okai legyenek; — második oka az, mivel a büntetést nem ők szabják, Ez

különösen Angolországban, a fenérintett régi törvények hiányossága miatt történik, de másutt is tapasztalhatni, hol t. i. rendezettebb büntető-törvények fokozati büntetéssel léteznek, ha nem is oly nagy mértékben; mert az eskütszék, ki a „bűnös” kimondja, magában a büntetés fokozatát is meghatározza, melyre érdemesnek tartja a vádlottat; és ha attól fél, hogy a bíró terhesebbnek itélendi, p. o. az egy-héti bürtönzésre méltónak véltet egy évi rabságra, — inkább egészen felmenti, mely nem történik, ha azon bíró a büntetés fokozatát is meghatározza, ki a „bűnös” kimondja. Ez az igazság eszméjével meg nem egyezik, mert a természet törvénye szerint egy ember sem ítéltet a másik fölött, de társaságba lépte után ennek tekintete feljebbvaló az egyesekénél, és a társasági erő hatalmával fogva a bűnös tette megboszulására, és másokra nézve elrettentő példaül megbüntetik; a szentírás mondása szerint inkább 99 bűnös oldoztassék föl, mint hogy egy ártatlan szenvedjen, melyet magam is minden bíró kötelességének tartok. Ez azonban csak a be nem bizonyítható esetekre értethetik, és hogy a valóságos bűnös ne bűnhődjék, azt a szentírás nem rendeli, sőt a társaság ellen ez színtolly vétek, mint emberjog eleni az ártatlannak megbüntetése; azon bírák tehát, kik ezt tudatlanságból, vagy bármí más okból teszik, nem felelnek meg a status céljának. Azon tapasztalás, hogy több vádlott fölmentetik az eskütszék, mint a rendes bírák által, azokat a néptömegnél igen kedvesekké teszi, mert az elégtelenség megsértettek, és igazságot nem nyerők jagjátá-sai elvesznek a sokaság tapsában, mely részint természet szánakozásból, részint hasonló eselben önmaga végett többnyire a vétkes részén áll; de a status céljával és igazság értelmével megismékedett — tanult s művelt egyénektől nem várhatni, hogy a valódi bűnösnek büntetlenül maradásán örüljenek, vagy hogy a társaságot 's a jó szorgalmatos polgárt személyében 's vagyonában megsértő gonosztévőre minél csekélyebb büntetést kívánjanak. Ebben semmi szabadelmőséget nem találók sőt olyanul azt kell hinnem, hogy vagy nem érti a társaság szükségét, vagy annak boldogságát 's a személy 's vagyonbátorságot szíven nem hordozza.

Fentebb mondtam, hogy az eskütszék sokkal több időt kívánunk a per-bevezetéshez, mint más bíróság, mit így mutatok meg. Jelenleg a törvényszéki gyakorlat szerint 20—30 rab egyszerre állítatik a bíróság elibe, az ellenök feladott vád meghallgatására, melyre egyes, vagy több társaság visszatartóztatván, elolvastatik szabad vallomásuk, az ellene 's mellette bizonyosságok meghiteltetnek, és kihallgattnak, a bünyekek előmutattnak, és a bűn-bebizonyítás mindenkép megkísértetik, ugy a mint a különvélemény fenidézett sorai kívánják, sőt a mód, a hang és a rez-kifejezés is figyelembe vétetik; melyre a rabok távozta után a bírák először abban egyeznek meg, vajjon bűnös-e vagy nem, és a büntetés nyomban kiszabatik, vagy felmentés következik, mely szerint egy dél-előtt 10—20 könnyű-vetésű rab is elítélhetetik, ugy hogy gyakran — ha a tisztviselők kötelességük szerint mindent előre elkészítnek — reggel behozatik a rab, és délbem már ítéletét meghallja; ha büntelen, el is bocsátatik, mielőtt vasra veretett volna. Vegyük a javasolt módot, elmellőzvéen a perbefogó szék, mivel ez előre itélend, a törvényszék összeül 12 esküttel, a vádlott megjelenik, és a vádló előadja vádját; erre a vádlott p. o. 3 eskütt ellen kifogást tesz; ezek eltávozáva az elnök másokért küld; megérkezéssel a vádlott ismét kettő ellen tesz kifogást, de a helyettesek megjelenők közül ismét egy nem teszik, kinek helyébe más jöven. valahára megalakul a bíróság, mivel több mint hat ellen kifogást nem teheti; mindez soká tarthat, ha csak mind a 18—28 eskütt egy mellékszobában nem várja be, kit ér a sors, mi azonban a két vagy háromfelé tartandó eskütszékkel meg nem fér. — Illy esetben, — mely sok megében szükséges leend — az is történhetik, hogy a helyettesítésre oly eskütszék hivatnak, kik előtt már másik törvényben egy per elkezdődött, s annak befejezése előtt nem távozhatnak. Mig ekép constituálva nincs az eskütszék, a perben semmit sem tehetni; azután mindkét félnek hosszas, sőt gyakran órákig tartó szóbeli előadásuk kihallgatása után, tanuk vallomásai és egyéb bizonyítványok vizsgáltnak meg, melyre az elnök az egész pert összefoglalja, és kérdéseket tesz, melyek leiratván azokat az eskütszéknek átadja, kik a mellékszobába távozáva ott tanácskoznak, és ítéletüket minden kérdés mellé írván visszahozzák. Az elnök ezt előlévén, ha a vádlott „bűnös”-nek találtatott, mindenki eltávozik, míg a bíróság a büntetést meghatározza, és a visszatérendő eskütszék és hallgatóság előtt azt kihirdeti. Ezek szerint míg az eskütszék nem teljesszámú, semmi sem történendik, — míg az eskütszék tanácskoznak, vesztegel a bíróság — és míg ez hozza az ítéletet, az eskütszék időznek, ugy hogy egy nap 1—2 pernél több el nem ítéltet, midőn most kevesebb ceremoniával az írásbeli felolvasás mellett 10—15 per is egy ülésben elvégeztetik, és az eskütszék nehezen végezhetnek három hét alatt annyit, mint a mostani törvényszékek egy héten. Néemely megyékben most is egy-egy törvényszé-

ken 120—150 per vár ítéletet, ezekhez adván a megszünnendő uradalmi vörhatalombelieket; — azokat, kiket eddig a szolgabírák rövid uton megbüntettek, s kik ezután szinte a megyei bíróság elibe állítandók, és tekintvén a bot és halálos büntetés eltörléséből növekedendő számukat, átláthatni, hogy ezen megyék rabjai évnegyedenként 3—400, sőt többre is rúgnak, ugy hogy ha 3 törvényszék ennyi eskütszékkel működik, azok elítélésére legalább 30—40 nap kell, mely 5—6 hetet teszen.

Sokan igen kedvelik a törvényszékek-elleni azon okoskodást, hogy midőn néemely megyékben a törvényszék, a gyűlés jogait bitorolja, és nemesek ellen vádat rendel, nincs példa, hogy ilyen általa maga-elibe idézetett vádlott fölmentetett volna, ámbár a gyűlés által rendelt vádak alul sokszor feloldoztatnak; azért következtetik, hogy a perbefogatást, és „bűnös”-nek-kimondást másnak 's nem az itélő-bírónak kell tenni; különben csak következetlenség-elkerülés okáért is megítéltetik a vádlott. Ezen védelmezői által igen meggyőző ok-adásnak semmi erejét nem ismerem el, és azok kedvéért, kiknek tapasztalásuk nincs, vagy róla eszmélni restelnek, megfejttem. Törvény szerint nemesek elleni vádat csak közgyűlés rendelhet meg, miután a tény bejelentésére annak megvizsgálását, 's a tanúk kihallgatását megrendelte, és ezekből elegendő okot talált a perbe-fogásra. Ismérjük a gyűlések rendezetlen állapotját, melyekbe minden ember bemehet, és ha nem szavazhat is, a felkiáltókat szaporíthatja, és egy nap tömve van a terem, másnap alig mutatkozik 10—15 ember, pedig egyforma hatással bír; — tapasztaljuk azt is, hogy különös figyelmet érdemlő tárgyon kívül, nem szokott a közönség a felolvasásra ügyelni és az elnökön, jegyzőn és egykét közel-ülön kívül senki sem vizsgál, hanem ezek határoznak; ezek közé számíthatók az unalmas tanuvallatások, melyekre a fenítottak közül valaki a cti o val felel, és a többi helyesi, bár azt sem tudják, miről vala szó. Illy szerkezet politikai tárgyakra nézve megállhat, de mint bíróság semmi biztosítékot nem nyújt; és csuda-e, ha az illy-ről rendelt vádat a törvényszék helyesnek nem találja, ellenben ha jogtudós férfiak elibe adtnak a vizsgálat és tanúk vallomásai, melyeknek komoly megfontolása után a perbefogatást helyesnek látandják, természetesen ritkán mentetik fel a vádlott, de nem következetesség okáért, hanem mivel elegendő alap nélkül rendeltetett meg a vád. Azonban nemesek nemesek befogatását rendeli a törvényszék, és ezekből sokat felment, tagadhatlan tény, és elég felelet volna a fenirt ok-adásra, de nemesekkel is hozhatnák fel több példát, hogy t. i. a törvényszék önrendelte vád alul is oldozott fel, mely mindaddig könnyen megtörténhetik, míg nemesek ellen egyoldalu vizsgálatok tetetnek, és sem vallomásikat előre kivenni, sem a tanúkat szembesíteni nem szabad, mert a perben először előforduló védelem sok esetben még a gyanút is eloszlatja. Részemről inkább azon perbeli eljárás választom, mely elegendő alap nélkül vádat sem rendel, mintha ennek felületessége miatt a felmentésre reményem lehet, és azt tartom legkövetésnek, mely senkit megérdemelt büntetés nélkül nem hagy, de ártatlant még vád alá sem vesz; egy becsület-érvő egyének — ha fel is mentetik alóla. — az örökre bélyegző vád jobban fáj, mint a megrogyzott gonosztévőnek a megszokott büntetés elnyerése. Ha a törvényszéki bírákban oly roszlelkűség feltételeztetik, hogy személyes bosszu, vagy mások behatásának elégtétele végett valakit igazatlanul vád alá rendelnek és megmarasztalják, nem gyanúsíthatni-e egyenlő joggal a megyebeli 20S esküttel, miszerint ugyanazon okból a gyűlésen annyian jelennek meg, hogy a vádat valaki ellen megrendeltessék, mely elejökbe kerülvén a lemoshatlan vétkes kimondják mi ellen senkisé megsejthet, holott a roszlelkű bírák ítétele annyira megváltoztathatik, hogy a vádlott egészen feloldoztatván, ártatlannak jelentessék ki. Egyébiránt a perbefogatási kérdés elkülönzését magam is ohajtom, noha más szempontból, és erre eskütszéküket nem kívánok, mint ezt majd később adandom elő. (Folytatatik.)

Aradi Album.

Egy lelkes honleány felszólítására: — „járulna az irodalom is enyhítéséhez azon csapásnak, mely az aradmegeyi lakosok több ezreit a februári vizáradás és tűzvész által érte, — eltökélém magamat, szépirodalmi munkák gyűjteményét bocsátni közre: ha honom lelkesb, jelesb írói a vállalat létesítésében segédkezet nyujtanának.

Felhívám őket barátságos leveleimmel; 's örömmel hirdethetem hazám színe előtt: mikép a magyar irodalom melegkeblű koszorúsaiban helyezett bizalmamnak a süger szívemelőleg felelt meg. Részint kezemnél már gyűgyei a részvét felzárkának, melyet a szelíd musa nyujt a szenvedők sebére; részint ígértét, férfliszavát bírom sok jelesnek, ki e balzam csepjeit szíve 's lelke ihletével szapo-

kintve az utasításokat, kétségtelen, hogy azok örök ellenzésben állnak a törvényhozás főfeladatával: gondoskodni az egész ország boldogságáról, képviselni annak érdekeit, ismerni szükségét, következetesen összpontosítani az ország intelligenciáját. Mindez az utasítások mellett lehetetlen, mert ezek mellett a követ csak megyéjét, nem pedig az egész országot képviseli, a provinciális érdeket kénytelen a köz jónak fölibe helyezni. — Capacitációnak utasítások mellett helye nem lehet, 's a szabad akarat le van bilincseztve általok. Vagy megtartatnak szorosán az utasítások, vagy nem: ha igen, akkor többnyire csak a relatív többség határoz, 's így néha épen az lesz végzések, mit a többség ellenzett; ha pedig nem tartatnak meg szorosán, akkor kénytelenek a követek a közelebb álló indítványhoz állani, mi azon manőverekre ad alkalmat, melyek által az ügyesség diadalmaskodik a kötelességen. Szónok tehát örvendőni fog, ha az utasításadás a városokra nézve megszüntetendő, mert az utasítás csak a szabad választási jog kijátszása. Theoriában igen szép a nemességre nézve, hogy az országgyűlésen csak az ő akarata teljesíthető; de tulajdonképpen ki adja a követeknek ezen utasítást? Olyanok, kiket a nemesség arra meg nem bizott, hanem kik csak azon kedvező helyzetben vannak, hogy vagy a megyei gyűlés helyén laknak, vagy gazdagabbak, vagy nagyobb befolyásuk mint a többiek. A követ pedig akarat nélküli géppé aljasodik, kinek belső meggyőződését követnie nem lehet 's így Magyarországon jelenleg minden embernek szabad kimondani véleményét, csak az országgyűlési követnek nem; minden megye, minden város képviseltetik, csak maga az ország nem. — Egy gróf 's főispán egyszerűsíteni akarván a törvényt, azt akarja kimondatni, hogy azok, kik a követet választják adják is annak az utasítást. Figyelmezteté egy báró 's főispán, hogy az a) pont kihagyatásának nem az lesz egyenes következtése, hogy az utasítás-adás hiányai megszüntendők, hanem hogy perplexitásba jöved a város; azért rendelteni kívánja, hogy csak a polgárgyűlés adhasson utasítást. Itt azonban egy báró azon nehézséget tüntet elő, hogy e szerint mégis nem az adna utasítást, ki a követet választotta. A megyékben, bármiké legyen in praxi, jogszerűleg legalább minden nemes szólhat az utasításhoz, de a városokban a már hozott végzés szerint lehetetlen, hogy az, ki választ, utasítást is adhasson, 's már csak ez is elég ok arra, hogy az a) pont kihagyassék. Ezen nehézségre nézve megjegyezé későbbben egy gr., hogy ez a t. RR. szerkezetében fenáll szinte. Egy gróf, ki legelőször szólalt fel, rövid bevezetés után, így adá elő a tárgy körüli nézeteit: Midőn az a) alatti pont ki- vagy meghagyásáról határoznak a m. FÖRR., akkor egyszersmind egy alkotmányos jognak meg- v. meg nem adásáról határoznak, és egyszersmind elkerülhetlen, midőn ezen kérdést tárgyalják, bebocsátkozni abba: vajjon hasznosak-e egyáltalában a haza érdekében az utasítások, vagy sem. Miket eddig az utasítások ellen előadati hallottam, azok inkább az utasítási joggal eddig történt visszaéléseket illetik: föellenvetése 's erősítése az utasítás-ellenzőknek az, hogy az utasítási jog ellenkezik a képviselési joggal; de m. FÖRR., vélekedésem szerint azon erősség merőben a képviselési jog értelmezésén 's definitióján alapul. Mert mi a képviselési eszméje? ez azon sarkallik leginkább, hogy azt, mit magam nem tehetek, vagy tenni nem akarok, mással tétetem, és az egyetlen sarka a képviselési testületnek, bizonyítja ezt például maga a diplomatiái képviselet elrendezése is. Ez egy ország követet küld a másikhoz, és szinte azon czímmel felhatalmazva küldetik, hogy képviselője az országnak, de mind a mellett utasítással is el van látva. Másik erőssége az utasítás ellenzőinek az, hogy a capacitatio ki van rekesztve 's hogy az utasítási rendszer ellentétben áll a törvényhozás feladatával, mely abban áll, hogy kölcsönös felvilágosítás útján közjóra célzó törvényeket alkotson. De kérdem: mi a kriterium arra nézve, hogy csupán a választottak fogják fel a t. hozás azon feladatát? 's nem foghatják-e fel a küldők is 's nem használhatják-e épen ugy azon eszközöket, mint az általok választott képviselők? De m. FÖRR. legtöbb előttem az, hogy az utasítási rendszer összefüggésben van a megyei 's általában a municip. szerkezettel. B. E. J. t. barátom az utasítási jogot csak illusionnak állítja, és én bátor vagyok az utasításokat a megyei szerkezet természetes kifolyásának tekinteni; mert én nem képzelhetek oly politikai testületet, melynek jogában és szabadságában nem volna képviselője által maga akaratát tolmácsoltatni, 's valameddig a megyei szerkezet mostani állapotban fog maradni, legyenek a m. FÖRR. meggyőződve, hogy addig az utasítások fen fognak 's azoknak természet szerint fen is kell állani. Véleményem sze-

rint midőn a m. FÖRR. az utasítások eltörlését határozza, az által egyszersmind távolabb következtetésben a megyei szerkezet ellen nyilatkoznak, mert mit akarnak a m. FÖRR. a városokból képezni? egy adminisztratív testületet, ugy hiszem legalább, és egyszersmind be akarják a városokat az alkotmányos életbe hozni; mert kérdem, hogyha a városok, mint alkotmányos testületek kénytelenek a fölvel ellen föllépni, mi nyomadéka fog lenni azon föllépésnek, ha nem tudatik egyszersmind, hogy az, mit a város, mint alkotmányos testület teszen, viszhangra fog-e találni, 's tolmácsoltatni fog-e leendő országgyűlésen a követek által? Hogy ha elő fog állni azon eset, miszerint a magyar megyei szerkezet többé politikai dolgokról tanácskozni nem fog, akkor legyenek meggyőződve a m. FÖRR. tisztán adminisztratív testületté fog süllyedni 's nem tanácskozáni többé politikai dolgokról, alkotmányvédő állását az által el fogja veszteni 's az alkotmány ez által egyik legnevezeteseb 's legsikeresebb garantiájától fosztatik meg. Kétséget nem szenved, miszerint az utasítások, mint most állnak kimondhatlan sok anomáliával és visszaélésekkel összekötve; de minden politikai jog csak ugy hoztörös sikert, ha közértelemesség kifolyása, és azt, mint a francia mondja, „raison publique“ kíséri. Hiába izzadnak a m. FÖRR. e nélkül a haza érdekében, és hibáján codificálnak. A külföld példájára is hallottam hivatkozást, az igaz, hogy Spanyolország és Amerikában nincsenek utasítások; de nem tudom ki irigyelné azon országok állapotát! Franciaországban sincsenek utasítások, de alkotmányos tekintetben Franciaország sem az, melyre hivatkozni szeretnék; egyedül Éritannia maradna fen: de méltóztassanak felvenni a Britanniát és Magyarországot közti nagy különbséget, Britanniában szabad sajtó van, és ezen különbség véleményem szerint annyira lényeges, hogy azon kérdésre nézve eldöntő; de ha még ezen különbség sem léteznék, a brit nemzet azon szerencsés helyzetben van, miszerint örökös érintkezésben áll a világ viszonyival, és számos oly státusfőrakkal bir, kiket fölvetlenül lehet a törvényhozás pályájára küldeni, anélkül hogy a küldőknek rájuk nézve valami felügyelési jogot fentem szükséges volna, mely jog egyébiránt, a kiképzett eszméjében és szabad sajtójában létezik. De mindezeket Magyarországon nem dicsekedünk, és mindezeket feltevéva, azon véleményben vagyok, hogy az utasítási jogot, null in ultima analysi egyetlenegy orvoslása a rossz választással, világosan mondjuk ki, és adjuk meg a városoknak azon legszébb alkotmányos jogot, melyvel a megyék dicsekednek. Conservatív eszme — az utasítás eszméje, és azt tartom ez a táblának hivatásához nem tartozik a conservatív eszme elhatárolásánál, midőn alulról jő; és valóban különböznek tartom, hogy midőn conservatív eszme pendul meg a RR. részéről, épen a m. FÖRR. által nem pártoltatik. Szavazok tehát a RR. szerkezetére. — Egy nm. püspök e nehézségek kiküszöbölésére a kérdéses pontban csak általánosan kívánta kimondatni: „az országgyűlés iránti intézkedések.“ — Következtetés ezután számos nyilatkozat. Különbség tételét a joggyakorlás és annak visszaélései közt, és csak az előbbiek megszüntetése javasoltatik; — az utasítás-adás valódi szerencsének mondatott. — Egy m. gróf arra figyelmeztetett, hogy egy valaha akartuk állítani a városokat a megyékkel; miután pedig ez utóbbiakra nézve még jelen körülményeinkben az utasításokat eltörleni nem lehet, a városokban is meghagyassanak. Surlódások mindenestre következni fognak, miután már megengedtetett a városoknak, hogy alkotmányos ügyeiket elintézhessék. Azért ez elirányos volna az a) pontot kihagyni, az utasításokról pedig az általános jogok elhatárolásánál rendelkezni. Miután itt mellékesen illy életkérdést eldönteni nem lehet. Számosok ugyan az ez ügy körüli anomáliák 's hiányok, de ezeket egyedül a városokra nézve megszüntetni helyén nem volna. Azért e tárgy megemlítését az x) pontra hagytam kívánta. — Megmutatta több szónok, hogy azon lejárati következtetés, mely első kötelessége a törvényhozásnak, e pontnak kihagyását megkívánja, miután a városokból a képviselők választanak, ezek pedig kizárva az utasításból, melyet csak a megbízottak adnak. Megemlítették a pótló utasítások adása, mely néha a meggyőződés változásának eredménye, de gyakran politikai armányok következtése, 's példaképp felhozott egy m. báró 's főispán által, hogy a nemesség eltávozta után néhány hátramaradt megváltoztatta az utasítást, úgy hogy a követ még a gözhajón sem levén, már az eredetivel ellenkező utasítást nyert. Ugyanezen szónok az utasítással ellátott követet nem képviselőnek, hanem commissariusnak tartja, az utasítás elvét pedig conservatív elvnek, mert kétségtelen, hogy majd minden megyében a nemesség többsége, kivált ha a szavazástikos lesz, minden kérdés ellen fog nyilatkozni, mely az crszénybe hat, vagy az előzők megszorítására céloz. — Ugyazon m. báró, ki a capacitatiót védelmezte, a politikai apostasiát említette, mellé által az elveiben megváltozott magára süti a gyalázat békéjét.

De, kérdé ennek ellenében egy m. főisp., a capacitációnak barátja mikint állíthatja ezt, miután az, ki a capacitatio következtében politikai nézeteit változtatja, apostatának épen nem mondhatatik. Egyébiránt a megyékben is lehet capacitatio, melynek kifolyása aztán az utasítás; ez pedig többnyire a gyűlés első napjaiban adatik, a midőn még az egész nemesség jelen van, 's így mindenki hozzá is szólhat. — A vitások folytában a külföld és leginkább Anglia példája ismételve hozatott fel, 's egy m. gr. Magyarországnak sajátos állását, a többi tartományok politikai helyzetét, a ministerium szellemét, 's ezek szerint a jövődőt is kívánta tekintetbe vétetni. — Megpendítetett a megvesztegetés eszméje is, mely kényes pont körül eltávoztak ugyan a nézetek, de végre csak az hozatott ki, hogy a megvesztegetés teljesen sehoh sinek kirekesztve, sehoh sem lehetetlen. — Az utasítások ellenei az elisioi bohrányát is hozták fel; de az ellenvéleményük által azon megjegyzést nyerték, hogy illy elisioi 's ellenmondások a capacitatio következtében hihetőleg még gyakoribbak lesznek. Egy m. püspök az utasításoknak nyomát törvénykönyvünkben is fel akarván találni, az 1553: 7. tcz. olvasá fel. Azon m. báró 's főispán, ki az utasítással ellátott követet nem képviselőnek, hanem commissariusnak nevezte, az utasításadás körül még ezeket mondá: Az utasításadás kivált ugy, a mint az most történik, a törvényhozás legnagyobb calamitásai közé tartozik; 's azért ha most arról volna szó, vajjon az utasításadás általánosan megszüntessék-e vagy nem? minden tartózkodás nélkül a megszüntetésre voksolnék; de mivel most csak a városi követeknek adható utasítás, vagyis inkább az arról szóló a) pont kihagyása van kérdésben, vélekedésem szerint provisio nélkül e tárgyat sem hagyhatjuk, nehogy törvényes intézkedés hiánya miatt zavarok és egyformátlanságok idéztessenek elő a városokban; melyek egyike, az eddigi szokáshoz ragaszkodva, az utasítást a tanács, második a polgárgyűlés, harmadika pedig azon okoskodás fonálán, miszerint annak kell az utasítást adni, a ki választott; az utasításadást vagy az egész képviselési testületre, vagy épen az egész polgárságra ruházná át. A pótlóutasításoknak mostan divatozó módja szerint nemcsak minden capacitációnak, két tábla közti közelítésnek 's egyesülésnek lehetetlenné kell válni, sőt ha ez eszközöltetik, és ennek csak az utasítások egyébiránt is nem mindig a meghatározottabb alakban készítettvén, ezek a tágasabb 's ide vagy oda lett magyarázat eddig sem zárták ki, 's hihetőleg ezentul sem fogják akadályozni. Az utasításadás mostani gyakorlata szerint továbbá, azon fölvel, miszerint az adja az utasítást, a ki a követet választotta, soha de soha életbe nem lép. A követet ugyanis ezerek választják; az utasítást, kivált a pótlóutasításokat, néha tizen, tizenkétten, sőt néha kevesebben is, és gyakran épen azok készítik, kik legerősebb ellenzői voltak a megválasztott követnek, a mi ismét egy különös nemét a kedvetlenségeknek huzza maga után. Az utasítás megtartásának a követ visszahívásában helyzett garantiáját is oly theoriának tartom, melyet a valóságos élet folytonosan czáfol. Ugyanis mutassa nekem valaki csak egyetlen példáját is annak, miszerint valamely követ egyedül azért, mert utasítását meg nem tartotta, hivatott volna vissza. Történetek igenis visszahívások, de ezek egyet sem véve ki, mind csak a vármegyékben uralkodó pártoskodás eredményei voltak, melyek következtében megtörtént az is, hogy az utasításához leghevesebben ragaszkodó követ is visszahívott, mert ellenei időközben ellene többséget tudtak szerezni. 'S valóban, a dolgot közelebbről tekintve, olly követet, ki magának majoritást tud mindig szerezni, az utasítás ugy sem kötelezi, miután az illy majoritással bíró követ az utasítás meg nem tartása mellett is majoritásával magát jegyzőkönyvileg meg is dicséretetheti, és a visszahívást annyiszor-mennyiszor megakadályoztathatja. De továbbá az a) betű alatti szerkezet kihagyása által abeli czélja sem éretik utól, miszerint B. E. ö m. gr. az utasításadást akarná ezáltal megszüntetni, mert ezen szerkezet kihagyása mellett is, a városok bizonyosan utasítást fognak adhatni, csak azzal a különbséggel, hogy törvényes provisio hiányában az utasításadás módjában a legnagyobb és legkarosabb divergentiák fognak a városokban előidézteni, sőt attól tarthatni, miszerint a vármegyei utasításadás roppant kinövései (melyek közül csak azt említem, miszerint megtörtént már az is, hogy a főispán elnöklete alatt, és több százak befolyásával első napon készített anyautasítás a főispán eltávozása után ugyanazon gyűlés folytában a negyedik napon egészen megváltoztatott) a városokban is talán még nagyobb mértékben el fognak hatalmazni. Az utasításadást pártolt m. gr. elveinek ezen 's más megtámadásaira egy m. gr. így válaszola: Midőn azt mondám, hogy az utasítás ellenkezőinek legfőbb ellenvetésük az, hogy a képviselet eszméjével ellenkezik maga az utasítási rendszer, és ekkor azt feleltem, hogy a képviselet tulajdonképpen csak azon sarkeszmén alapul, hogy azt, mit magam nem tehetek, más által tétetem, erre L. megye tisztelt főispánja azt méltóztatott megjegyezni, hogy ebből az következne, hogy az, ki követ, nem volna egyéb,

szerűen várható volna? Igaz, ez intézkedésekben a rab nem javult meg mindig gyökeresen, a gonosztevő nem lőn mindig egészen új emberré; de ez erkölcsi tökéletes átváltoztatást a KK. és RR. tulajdonképpen követelésnek is tartják. Ellenben általában a javítórendszer, különösképpen pedig a magányrendszer szabályszerű eredményeinek tudják és hiszik azt, hogy itt a rab nem romolhatik el, mi ennek roppant elsősege mostani tömlőzeink felett; azt, hogy a kiszökés szinte lehetetlen legyen, a büntetés annál bizonyosabb és elrettentőbb; azt, hogy a rab rendezett munkája által a fogházköltések megtérültek; továbbá azt, hogy a henyé dologhoz, a makacs engedelmességhez szokván, a tudatlanirást, olvasást és mesterséget tanulván; a rab, ha nem telte is magáévá a jók erkölcsét meggyőződésből, de magáévá tette azok külső szokásait és törvényszerű viselkedését önhaszna miatt; és végre azt, hogy a fogság annyira bír a büntetés jellemével, mikép roszt és fájdalmat kivétel nélkül mindenre nézve foglal magában. És körülbelül ezek azon eredmények, miket tulkövetéseit az állodalom — mint legközelebbi természeténél fogva jogintézet — a fogház, mint szinte inkább jog és kevésbé erkölcsi intézet ellenében nem is igen terjesztheti: szóval, ez azon büntetés, melyet egyszerűen terjesztheti; mert a mely rabnak lelke elcsügged, vizsgálatással eleveníti meg; kinél tanács hiányzik, azt oktatással fegyverzi föl; kiből roszt akarát és dacz szembezálló, azt a magány és sötétség szellemi fegyverével győzi le; kit letör bánat és szenvedés, azt látogatásokkal támogatja, azaz: jót és roszt, vigasztalást és szenvedést a magányos kamrákban világ, szabad lég, táplálék, munka és látogatások változatosága s különféle mértéke által akként bocsáthat, mint azt mindenik rab lelki állapotja megkívánja; és így a büntetésnek már természeténél fogva okos és gondos igazgatás járulván hozzá a mélt. FÖRR. sem attól nem tarthatnak, hogy a büntetés talán kegyetlenebb lesz, mintsem alá lehessen vetni a rabokat, kik azért emberek lenni meg nem szünek; sem pedig attól nem félhetnek, hogy talán enyhébb lesz, sem hogy alkalmazása mellett a közbiztonság nem veszélyeztetetnék. — Mennyiben azonban a méltóságos FÖRR. e rendszernek nem annyira más nemzeteknél mutatkozott üdvös foganatán, mint inkább azon kétdönetnek; vajjon országunk különféle fajja, szokása, életmódja s jellemű lakosai között fogzók-e ennek hasonló jótékony hasznai bekövetkezni: erre nézve a KK. és RR.ek azt jegyzik meg, mikép e rendszer a lélektan törvényein alapszik, melyek az országok határai s a népek nevei szerint nem változnak; — kisebb nagyobb módosításai pedig mint eleve elméletileg meg nem határozhatók, úgy nem is egy mintabörtönből, hanem csak az élet minden körülményei összes hatásában, a rendszer teljes alkalmazásakor megismerhetők; megjegyzik azt, miképen nem képzelhető, hogy a mely rendszer a földgömb ellenoldalaiban fekvő két világérsz legkülönösebb fajja, színű, nyelvű, szokású, műveltségű s polgári szerkezetében élő népeink találatának alkalmazhatlanok; vagy azt kellene a RR.eknek föltenniük, hogy nemzetünk másokéhoz nem hasonlítható természetű és lélekkel bíró nemzetnek tarthatatik; mert csak így látnak alaposnak a mélt. FÖRR. azon ajánlatát s aggodalmát, miszerint meg az általános és örök emberi természetén alapuló ilyen intézkedések hozatalában sem indulhatnak el más népek tapasztalatai után, azaz saját tapasztalásaik előtt a törvényhozasok; mely elv következtében, az egyes népek által szerzett tapasztalások, a többi nép és az emberiség használati közkinészei lenni megszűnnek. Mélt. FÖRR. azon állítására pedig, mellyel fogzást a rendszer sikerének kétséges léte miatt, annak általános behozatala kísérlet-tételek s egyes próbafogházak építése által külföldi állodalomban is megelőztetett, a KK. és RR. azt adják válaszul, hogy igenis voltak idők és el is múltak, melyekben a javító rendszerrel elemi kísérletek épen oly természetek és szükségességek voltak, mint most már alaptalanokká s feleslegessé váltak; hogy ugyanazon intézkedések behozatalát megrendelő törvényhozasok helyzete nem mindig hasonló, hanem a szerint különböző, mint főleg azon intézkedések kifejtésére nézve is különbözőek a korok, melyekben a törvényhozasok azoknak behozatalát elrendelik; hogy pedig a javító fogházak újabb időkben is, bár nem kísérlettel végett, de leginkább csak egyenként szoktak építtetgetni a RR. azt látják okául, mert némely országoknak hatalmaik a két rendszer között választásban ingadozás teszi kétkedővé s lassuvá, mellyel a magyar törvényhozasnál fen nem forog; mert azon nemzeteknél sokkal számosabb, már fenálló közintézetek igényelhetvén kielégítést, a közforrások több oldalról merítetnek; de másrészt nincs is Európában állodalom, melybe a legújabb korban egészen új büntető törvénykönyv hozatott volna, t. i. olyan, mellynek a börtönrendszer is egyik kiegészítő részét tenné; bizonyosan nincs pedig állodalom, mellynek fogházait az új bünt. törvénykönyv a magyarországiakhoz hasonló állapotban találta volna, melyeket újont feleltetni könnyebb mint megjavítani, szóval: a RR.ek véleménye szerint a javító rendszernek más idegen országokban is, sem egyszerre, sem általánosan történt alkalmazása minden másféle okoknak csaknem a rendszer jótékony hatásában kétségből vett okoknak tulajdoníthatatik. Körülményeinkről a mélt. FÖRR. három nehézséget emelnek ki, melyek miatt az általuk is elfogadott rendszer mintabörtön előbocsátása nélkül tünstint és általában nem alkalmazható; egyik azon társulatok hiánya, mely külföldön a rabok körül a fogházakban és innéti kiszabadulásaikkor az életben emberbarátilag oktató s ovólag foglalatosskodók; másik olyan tapasztalt személyek teljes hiánya, melyekre a fogházak igazgatása s kezelése nyugodtan bízathatnak; harmadik roppant nagy léte a költségeknek, melyek annyi fogházak fölépítésére megkívánatnának. Mi az elsőli illeti: a RR.ek csak azon rövid észrevételt teszik, miképen ha az áll. is egyszerűen, hogy azon emberbarát társulatok nemes segédleme által a ja-

vító rendszer üdvös foganata öregbítetik és biztosítatik; másrészt az sem szenved kétséget, hogy javító fogházak a külföldön efféle társulatok nélkül is sikerrel hatván, azoknak jótékonyága e körülmény által épen nincs föltételezve, s mindenesetre bizonyos, hogy a közvélemény jelen állásából is ítélve, azon társulatok támadása a javító fogházakat megelőzni hazánknál nem, hanem csak követni s kisérni fogja, azt pedig a RR.ek semmiképen nem tudják remélni, hogy egyetlenegy mintabörtön fölléltatása által ilyen társulatok, melyek a m. FÖRR. véleménye szerint a rendszer behozatalának föltételei, az ország minden vidékein lételeire idéztetnének. s ennél nagyobb fontosságot a RR.ek a másik nehézségnek sem tulajdonítanak, miután a mi igenlő gest (positívumot) a börtön-személyzetnek tudnia kell, az e III. rész kimerítő czikkeiben mind befoglaltatik, miután itt legfőbb függ a börtön-személyzet emberi szívtől s léon beállításától, melynek igen kis mértékben tárgyai az eltanulásnak, miután az emberi dolgok természetes folyama szerint a nem annyira egyszerre, mint folyton-egymás után épüendő fogházak bő alkalmat nyújtanak minig több és több személy metalan szükséges kiképződésére, hozzájárulván e tekintetekhez még az is, hogy az építések megkezdése, annyival inkább bevégeztetése előt. van a nemzetnek elég ideje a külföld példája szerint kibüdeni férfiakat, kik a rendszer gyakorlati oldalával megismerkedjenek, és hogy az irodalom is, mint munkás való a rendszer alapelveinek megismertetésében, úgy az teend. gyakorlati figyelmi részleteinek terjesztésében is. — Mindezeknél fogva súlyosabb ellenvetés volna a költségeli, meg az edvény bizonytalan létének (egyébirtant a RR. által (tagadott) esetén kívül is, ha az úgy állana, mikint az a m. FÖRR. által előadatik. Most azonban sem a közölt 14 milliónyi magas költségvetés helyességének vizsgálatába nem bocsátkozván, sem azt nem fejtgetvén, hogy a törvényhozasokbeli fogházak körül némely anyag ingyenkapása, továbbá a pénz nélküli fuvar és a rabok szerte fizetetlen munkája által mennyi kiméltetik meg, a RR.ek azt kérdik: vajjon abból, hogy a magányrendszernek tünstint s általános, de a létesítésre nézve most még zár-ido nélküli behozatala elhatározatik, lehet-e következtetni azt, hogy ama roppant összeg, egyszerre s talán egy évben fog börtönökre fordítatni, sőt inkább mántan az ily óriási vállalatok létesítésére azol nagysága miatt a legerősebb akarat s legdusabb áldozat mellett is több év kívántatik, nem világos-e: miképen azon nagy összeg számlákon sem fogna egyszerre a börtönökre fordítatni, és így a teher szükségképen számosabb s v. válnon fog megoszolni? Vajjon állíthatják-e a m. FÖRR., miképen ha a hatóságok s a gazdag kincstár több éven által néhány százezer, — vagy talán egy millió forintot fog javító rendszerre költeni, hogy ezzel az országnak minden halacsi eszközei ki fogtak merítettai? vajjon bír mi roppant kadás legyen ez, mondhatatik-e meddőnek, mely haszontalanul elveszett? nem nyereség-e minden új áldásos kiadás, mely a haza határain belül előbb e népek munkái, az iparuk táplálékot, aztán pedig mint intézet, a köz erkölcsiségnek s élet és vagyon-liztosságának regő a kívánt és leggyámoltalanabb néposztály a néve legnagyobb mértékben hiányzó védelmet ad? és a számtalból befedhető-e ama hatalmas tényező, — melly szerint a javító rendszer mellett a rabtartási költségek vagy egészen, vagy nagyobb részben megtérültek, a nevezet terhe évenként több száz ezerenyi adóval könnyebbül: meg? Mi pedig a m. FÖRR. azon újmutatását illeti, hogy az országnak tömértek teendői és szükségai vannak, erre nézve a RR.ek csak azt kérdik: vajjon abból, hogy a teendő k száma tömérdek az következik-e, hogy tehát e nagy teendő ne végeztessék be, vagy e mód mellett annai száma neta fogna-e még inkább évenként szaporodni; s továbbá: vajjon ha egyik állodalmi szükség többnek is létele miatt nem elégítetik ki, ez okoskodás folyama szerint a javítási kérdések nem magok lesznek-e egymásnak egyeszedelméből elletel és gátjai? Nem tagadják a KK. és RR. életfontosságát a népnevelésnek, s hogy iránta országos intézkedés mind e időig nem történt, nem is rajtok s miattok mut: e kettőt azonban összehasonlítván, közöttük azon különbséget látják, hogy a népnevelés bár általános és mélyebb, de a bünt. törvénykönyv. sürgetőbb és veszélyes szükség, mert a még bár nevelten, azért nem mindig gonosztevő, de a gonosztevő, mindig vezedelmes, ki ellen az állodalomnak magát s polgárai megóvnia kell; de ezeken kívül a bünt. törvénynek az előséget egy ez, mint más szükségek fölött megadja azon körülmény, miszerint annak javaslata költséget igényel; más teendők közül legközelebb áll azon fejtett tökélyhez, mellyben a felség törvénynyé szentesítését elfogadhatji. Egyébirtant bár mi roppant legyen a magányrendszer behozatalára megkívántató költség, a nemzet utasításban nyilatkozó többsége azt immár megajánlván, a RR.ek örömeiknek és dicsőségeiknek tartják a nemzet e nagylelkü ajánlatát ismét kijelenthetni. (Végekönyv)

Megyel közlések.

☞ Komáromból, apr. 2. Viharos felek karavartak megyénk politikai egén mart. 27, 28 s 29kén, melly napokra az ugyanazon hó 5ikén tartott közgyűlés alkalmával mgos főispán ur tisztujtást kitűzni méltóztatott. Ugyanis már 26án végetlen sorokban jöttek a nevesekkel megrakott szekerek városunkba, s* pártbeliek ve estollasan veresszínű lobogók alatt; a G*—P* pártbeliek fehértollal nemzeti lobogók alatt vezéreltetvén; másnap szinten lobogók alatt gyülekeztek a két párt nemessége a megye udvarára, balról G*—P*, jobbról S* részén levők; mgos főispán ur pedig a kapunyílás előtt emelt állványon fog-

laltván helyet, előadá: mikép a mai nap afeletti tanácskozásra levén kitűzve, vajjon a következő napokon tartandó tisztujtás titkos vagy nyilvános szavazattal menjen-e véghez? egyszersmind felszólítá a Rket, hogy minden ingerültség-kikerülés végett szavazat után tudassék ki, hogy a többség nyilt vagy titkos szavazást kíván-e? s e czélra szavazatbeszedő két fényes küldöttséget nevezett ki, melly bülcis intézkedések mindkét részről zajos tetszéssel fogadtatván, a küldöttségek munkálkodásukat megkezdék, s a nemességet helységenként szavazásra szólították fel; mi is délutáni 7edfél óráig tartván, mivel a küldöttségek jelentése nyomán kiderült, hogy a mostani tisztujtás alkalmára 275-en nyilvános, 319-en pedig titkos szavazást kívánnak, ennél fogva a nyilvános szavazás elhatározatott, s m. főispán ur másnap 8 órára a tisztujtás megkezdését kitűzé; mielőtt azonban a szavazás egészen befejeztetett, S* emberei ennek végét nem várva, a gyűlésből délután egy óra körül seregestül oltávoztak. — Másnap u. m. mart. 28kán S* vezérei embereiket G*—P* pártjának az előbbi napon volt helyökre és a m. főispán ur számára készített állvány előtti térségre állítván, G*—P* később érkezett nemessége főispán ur ő mgtól távolabb-eső térre jutott, s amazok veres lobogói miatt előre nem láthatott; minek természetes következménye az előbbre kívánczolás lön, miből előbb kölesönös tolokodás származott, de csakhamar azután egymás hajába kapaszkodott a két párt, a kardosok kíméletlenül vagdalkoztak, s néhány pillanat alatt az udvaron levő kövek és fahasabok sűrűn hullottak; magyar kezek onták a magyar vért, úgy hogy ha a katonaság, mellyre szinte elég kö jutott, tünstint meg nem érkezik, s a fellázadt két pártot egymástól el nem választja, minden perc több emberéletbe kerül. — Miután a két fél elkülönözött, mgos főispán ur az első alispán megválasztását szavazatra bocsátván, a tegnapi küldöttségek helységenkénti szavazásra a nemességet felszólították, — mire G*—P* részén levők ugyan helységenként meg is jelentek, és előjárók jelenlétében szavaztak; de S* népének vezetői azon képtelen kívánságukat nyilvánították, hogy a két félnek ingerült emberei összekevertessenek s úgy szavazzanak. Mivel azonban m. főispán ur, még több veszély kikerülése végett ezt nem helyeslé, — azért ök népüket szavazni nem engedék, hanem egy idegen szónok, hosszas beszédet tartván közöttük, mellynek rövid summája abból állt, hogy „mivel gyengébbek vagyunk, távozzunk el s ne szavazzunk“ — a gyűlést ismét, mint tegnap, oda hagyták; nem lesz talán felesleg itt megjegyezni, mikép S* embereinek vezetői legnagyobb részben más megyebeli ismeretlen egyének valának, olyak, kik a hazában meggyéről meggyére O'Connell majmaiként a népet ingerelni szerte járnak, — G* P* pártolói délután 4 óráig folytatván a szavazást, mivel addig Ghy-czy Káimán urat első alispánul 2368 szavazat elválasztá, s ezen számból a megye összes szavazatához mérve általános többség fejtett ki, a küldöttség szükségtelemei véte a gesztési és talai járásbeli nemesség szavaztat beszédni, s jelentését megtevévén, m. főispán ur Ghy-czy K. urat első alispánul általános többséggel elválasztottak kimondotta, egyszersmind a tisztujtás folytatásit más napra elhalasztá, midőn is a tisztí kar — másodikk alispánul Pázmándy Dénes ur választatván — reggeli tíz órára felkiáltással megújítottat, kiknek felesketésüket m. főispán ur d. u. egy órára rendelvén, ugyanakkor számos táblabíróit kinevezni kegyes volt; ezt követő a jegyzőkönyv meghitelesítése s az illető tisztviselőknak — országgyűlésen levő első alispán uron kívüli felesketése, ki is más napra érkezvén meg alispáni tisztébe ekkor lön beiktatva. — Eképen fejeztetett be a tisztujtás, mivel pedig az alispán urak országgyűlési követésének fáradoznak, helyettes alispánnak t. Kürthy Lajos táblabíró ur kértett meg, ki is a közkívánatnak engedvén a megye kormányát országgyűlés végezteig kezébe átvéte.

„Eddig tiszt. levelezőnk, kinek tudósítása, mint a tisztujtás egész folyamata a'att jelen volt s abban részt is vett igen érdemes s teljes hitelt érdemlő hazafiaktól hallani alkalmunk volt, minden szavában hűn ragaszkodott a történetek sorához; azonban kiegészítésül becses soraihoz helyén hiszszük megemlíteni a következő körülményeket is: midőn a gyűlés másod napján S* ur pártfeleinek vezére a vegyes nemességet a gyűlés helyéről távozásra rogatná ki, ezek közl számosan, igen számosan valának, kik felkiáltának: „miért távoznánk? maradjunk inkább Ghy-czy mellett!“ — továbbá, hogy emberhalál — mert iszonyú vérhírek szárnyaltak — maga a tisztujtás alkalmával nem történt; mert azon egy is, kit homlokán kö érvén, ajultan lerogyott, később magához térve fölkel — és szavazott; — hogy a katonaság csak akkor szólított ki a megyeház körébe, midőn azt a nemes pártcsapatok (!!) összeütkezéséből eredhető gyászjelenetek megakadályozása szükségképen s így elkerülhetlenné tette;

de megjelenvén a katonaság, egyebet nem tön, mint hogy vonalt képzett a két ellenséges (?) magyar nemes tábor közt, ki jogai legszebbikét jött ide gyakorolni; — végül, hogy főispánja eljárását a megyei nemesség roppant többsége olyannak elismerte, mely a törvényes szabadság határát parányilag sem korlátozta, 's mely ugyanazon nemesség többsége határozatához a legszorosban ragaszkodott, kitetszik részint abból, hogy a választási első napon, noha talán az egész tisztikar megújítása megtörténhetett volna, annak folytatását, olly czélből, hogy a vezérei által a csekélybbszámúság öntudatával, a városból távozott nemesség is akarván, megjelenhessék, másnapra halasztotta; hogy a szavazatszedő választmányok munkálatait S* emberei panasza folytában személyesen megtekintette; 's hogy befejeztetvén a G— P. felekezeti nemesség nagy többsége által a választás, főispán ő méltóságának 's nejének, a melegeklü Forray Julia grófnőnek pompás fátylázene hozatott, midőn is a mélt. grófné az őt üdvözlő szónoklatra, a leghőbb honleányi érzelmeiket tanusító beszédet rögtönzött, melyre ezerszeres éljen harsogott fel a lelkesült nemesség ajakán; 'stb. — Illy körülmények közt, bár fájjon is, hogy a nemesi jogok gyakorlásában a régóta harapozó veszteségi mélt. Komáromban sem hiányzott: csak magasztalni tudjuk főispán gróf ő mélt. azon ügyes tapintatát 's igazságszeretetét, mellyel a választást, illy valóban nehéz körülmények közt, a mindenestre sokkal nagyobb számú megyei nemesség közmegelegedése, a lehető legnagyobb ovatossággal végezte. —

* V e s z p r é m b ő l apr. 2. Megyénk rendei tegnap kezdék meg havonként tartatni szokott közgyűléseket másodalispán ur elnökle alá; ki előrebocsátá, hogy első alispán ur gyöngéklédő egészsége miatt meg nem jelenhetvén, az elnökszékét elfoglalhatni szerencsésének tartja, kivált ha az összegyűlteket nagyobb számban üdvözölhetné. — Miatán elnöklő alispán ur indítványára meghatározatott a követk. közgyűlés, törvényszék 's emlékeztető gyűlés határnapja: a) olvastattak többrendbeli tudósítások országgyűlési követeknek. Midőn ezekben a haza közösen megismert szükségének orvoslására szolgálható kuforrások, — módok — és eszközök felföldözésével foglalkozó országgyűlési választmányról tételt emlités, egy uradalmi ügyvéd emelt szót, tüzesen pattogott, oda kívánván a közgyűlést vonni, hogy midőn szükséginken akarunk segíteni, koldustarisznyát ne öltünk nyakunkba. A szónoklatot, mikép elgondolhatni, éljenzés követte, hanem kik részéről? azt sem kell mondanom. Az intelligencia közakarattal időelöttinek nyilvánítá ez ova- kodást, miután még tudva sincsenek a kuforrások, melyeket az országos választmány javasland. Ennél fogva érdemleg e kérdésbe nem is avatkozánk; és ezt hagyttuk meg követeknek is — elvben elfogadván öszinte készsége a haza és nemzet szükségéin segíteni tartozó 's kívánó kötelesség eszméjét azon megjegyzéssel, hogy az magában ne foglalja az adónak természetét. Részletesen akkor szólándunk mi is követek a kérdéshez, ha az ösz. választmány bevégezt munkálatait. b) Panaszlá elnöklő alispánunk, mikép a különbféle választmányok hanyagul teljesítik kötelességeiket, 's a rendelt ülésekre a kinevezettek közül csekély számmal jelennek meg. Némelyek javaslat, hogy még nagyobb számmal neveztesenek ki a választmányok tagjai, sőt szabad legyen az üléseken megjelenni minden dologhoz értőnek. Erre megjegyeztetett: hogy, tapasztalás után szólván, minél fontosabbak a tárgyak, annál csekélyebb számú tagok foglalkozhatnak azokkal szerencsés sikerrel. Természetesen! hisz a több szakács első az ételt, és a sok bába között elvész a gyermek. c) A pápai collegiumbeli tanulók kicsapongásának vizsgálatára rendelt küldöttség nevében jelenté elnöklő alispán ur, hogy a vizsgálat nagy részben ugyan megtörtént, és, ha kívántatik, írásban is előmutathatja azt; azonban némely jelentékeny környülállásoknak bővebb kifejlődését és kutatását az ügy igazságos elintézése szükségessé tévén, a vizsgálat előterjesztése a majusi közgyűlésre halasztatott el; valamint a nevelés, kereskedés, választási kihágások, és több fontos tárgyakkal foglalkozó választmányok jelentései is. d) Az országgyűlési követek fizetése iránt új ejectio határozatott. e) Különbféle hatósági intézkedések, jelek 's felszólítások olvastattak; ez utóbbiak közt három nemes megye az ismeretes kétgarasos telekdij elfogadását hő buzgalommal ajánlá. Határozatá lön, hogy a tárgy érdeméhez akkor szólándnak a Rrk, ha az orsz. választmány e kérdés körül munkálatait bevégeztette. f) A gyorsírói tanítószék felállítására iránt abban egyeztek meg a Rrk, hogy az a pesti egyetem költségén állítsák fel. Másnap a jegyzőkönyv felolvasatván a gyűlés befejeztetett.

Külföldi hírek.

Spanyolország. Cartagena városának zendülői, nevezetesen a Gerona ezred, 's más már Ametller alatt szolgált katonák, minden akudozási kísérletnek ellenszögölnek, minden máskép gondolkozót halállal fenyegetve. De a Cartagena között fekvő várdák parancsnokival már megkezdettek az alkudozások, remélhető jó sikerrel.

A vértételek még meg nem szüntek. Az alicantei lázadásnak még két főzínkosát Queradát, és Rigált elfogatásuk után két óra mulva agyonlőtték. Zamorában Calanda és Palacia pártosfőnökök szinte kivégeztettek. E mellett Barcelonában, hol ujabban is négy személy itéltetett halálra, a közvélemény ünnepekben nyilvánodik. Száz terítékű lakomán a királyné, 's anyja, de Meer báró, 's Pavia tábornok egészségére ürítettek poharakat. — Valenciában fiatal emberek virágokat szőrtak az érkező M. Krisztina útjára, 's pompás albumot nyújtottak át neki, melly dicőstítésére irt költői émlengéseket tartalmazott. Az ujjonnan alkotott M. Krisztina-érett egyenesen személynék kísérteül van szánya. Beszélük, hogy az Espartero által feloszlattatott királyi testőrsereg ismét fel fog állítani, melly is az enykerálynénak Madridba menetelekor kezdendi meg szolgálatát.

A Havanából érkeztet tudósítások szerint a fiatal királynő kormányralpétét ott is lelkesült örömmel fogadták, 's mindenütt nagy ünnepelességgel, 's minden csendzavarás nélkül tették le a hűségi esküt.

Ujabb telegráfir szerint M. Krisztina márt. 23kán tartá ünneplés bemenetét Madridba, tömredék népség összerodulása mellett, melly őt legelőnkebb örömmel fogadta.

Munoz ur, a királyné kamarása, az előtt a testőrsereg főtisztje, Rianzares hg czimével első rendű spanyol grand méltóságra emeltetett.

Don Arguelles Agoston márt. 23kán Madridban meghalt.

Portugallia. Márt. Skáa a történet zavargások nyomán bezaratott a coimbrai egyetem, 's a tanulóknak azon parancs adatott, hogy legelőbb 48 óra mulva mindenki elpusztuljon a városból. E rendelet úgy látszik igen kedvőkre jött a tanulóknak, mert elszéledésök olly példatlan gyorsasággal ment véghez, miszrint egy lőért a mintegy 20 órányira fekvő Portoba 120 frt-ot is fizettek. De már 10kén ujabb nyilatkozás jelent meg, mellynélfog a az egyetem 's lyceumnak ismét meg kelle nyitattani. A még hátramaradt kevés tanulóknak nem levéi kedve a maradásra szinte elakartak jódott, 's így a tanítók alig néhány hallgatóknak, sőt pusztá falaknak kötelesek felolvasást tartani, ha fizetésüket nem akarják leokáztatni. Ugy látszik, az egyetem bezaratását a polgári kormányok 's egyetemi igazgató rendelék el felsőbb utasítás nélkül, minek következtése királyi rosálás, 's a megnyitátnak megparancsolása lön. — Folyvást házmotázások tartanak a hatóságok. — A Serras hegyekben, mondják, tetemes számú guerrilla csapatok alakultak, kik most Coimbrát is fenyegetik. Spanyol lapok már Almeida várának átadását hirdették; de erről Lissabonban márt. 14kén még mit sem tudtak.

N. Britannia. A belügyi miniszternek eljárását Ashley lord indítványára nézve a 'Times' a törvényhozó testületen elkövetett sérelemnek nevezi, melly úgy hiszi önbec állése tekintetéből nem fogja azt nyugodtan eltérni. Erre vonatkozólag Boserü gúnynyal illyeket mond a nevezett lap: Ez természetesen nem miniszteri kérdés. Mert vajmi farsa volna, ha egykor a történetírásban ezt olvasnánk: Peel miniszterikuma lemondott asszonyok és fiatal személyek tizenkét órai munkaidejének kedvéért. De talán mégis gyöngéden értésünkre adják a miniszter urak, hogy az ország, az ő szolgálatuk elvesztése iránt orog vesztélyben? Legyünk ovatosak. Ha nem teszünk: James ur (Graham) akarata szerint, lehet, hogy nem csupán két órai munkaidőt, hanem még ő felsége minisztereit is elvesztjük; 's ha már az előbbi vesztéség vészes volna, mennyire inkább az a másia! Két órával rövidíteni a munkaidőt csak annyit, mint a gyárakat megakasztani; ám ha Graham ur leköszön, akkor vége az alkotmánynak. Bizonyár, Graham ur e fenyegetése nem lehet komolyan intézve; de hát minek ugatni, ha nem marunk? — E tárgyat a francia ellenzéki sajtó is élénk figyelemmel kíséri, 's azon örvendetes reményét csatolja Ashley indítványához, hogy az angol gyárügynek nemsokára napja lejár. E reményt a Gallign. Messenger kissé hamarkodottnak vallja. — A M. Chronicle főleg azon tekintetből, hogy

a gépek már úgyis majdnem szükségtelenné teszik az emberkezeket, nem tartja Ashley indítványát pártolándónak; szívesen tenné ezt, ha más módot látna a még eddig tökéletlen gépek mellett táplált ember-tömegek ápolására. De visszaborzad azon gondolat-tól: mivé legyen a mostani gyárnépesség? Az egész polgári társaságot elmételezné, 's lassu éhenhalással sorvadna el.

Majus elsején Londonban folyóirat kezdend megjelenni illy czimmel: Izrael szava, havi irat, kiadva olly zsidóktól, kik a nazarethi Jezusban mint Messiásban hisznek. — Ez mindenestre figyelmet érdemlő tünemény.

Márt. 25kén az alsó házban Graham ur határozottan kijelenté: hogy a jelen miniszterium el van tőkélve, hogy a munkaidő bármely megrövidítésének ellenszögölend. E nyilatkozat a kérdést miniszterivé bélyegzi, 's tán ez által némi kis többséget nyerend. Ellenben Ashley lord is kijelenté, hogy ő ismételt szavazás alá bocsátandja a kérdést.

A felsőház márt. 25kei ülésében Brougham lord kérelmet nyújtott át, mellyben Lanarkshire kerület kö- és vas munkálónai arra kéri a parlamentet, hogy bölcsességében ez semmi olyat ne határozzon, melly jelen munkájokat, egyetlen élelmi forrásukat, akadályozná, vagy annak idejét korlátozná. Erről alkalmat von a nemes és tudós lord a 'hamis humanitás' gúncsolására, melly utóbbi időben az alsóházra 's közönségre elaradott. Ő mindig a szegény emberek sorsa javításán dolgozott; de a mit ezen néposztályok szenvednek, azt ő nem tekintheti elnyomatásnak, hanem csupán az egész népet összefüggéséből származott súlyos szomorúságnak. Allítása szerint azon védszónokok, kik a tíz órai munkát pártolják, alaptalan nemeslelkűségből indulnak ki. Semmivel sem szokott az ember olly bőkezű lenni, mint sajtó jó tanácsaival, 's más ember pénzével. Azon két óra, mellyel el akarnak vonni a munkától, a gyárosoknak, és munkásoknak egyiránt mellőzhetlenül szükséges; ezeknek azért, mivel munkájok egyedüli tőkék, amazoknak pedig, mivel e két órán alapszik nyereségük, 's mivel a mindinkább fenyegetőző versenygésű Frank- Német- és Schweiczthonban nem létezik ipart korlátozó törvény, melly a munkát tíz órára határozná. Meg kell azonfelül gondolni, hogy ha egy esetre hoznak törvényt, majd minden hasonnemű esetekre kellene olyakat alkotni. Legjobban fognak gondoskodni a szegénységéről, ha a gabna 's más élelmi szabad bevitelét megengedik. A kérvény az asztalra tételt.

Franciaország. A Moniteurben több érdekes kinevezés foglaltatik; a többek közt Dupetit-Thouars ellentengernagy helyébe Hamelin ellentengernagy veendi át a Taiti szigetek parancsnokságát; Laplace ellentengernagy pedig Demages-t váltandja fel az Antillákon. E szerint a kormány végkép cserben hagyja Dupetit-Thouarst, mi már febr. 26án tételt közzé. Ellenben a diszkardi aláírások már csupán a Nationalban 7236 frankra szaporodtak.

Feltűnő volt eddigé, hogy, míg az elhunyt svéd király halála felett több angol lap elmélkedett, e fejdelem érdemeit kellőleg méltányolva, addig a francia lapokban hang sem emelkedett róla, holott még is Bernadotte született francia volt. Azonban most már nyilatkoznak egyes szözetek. Jelesül a 'Revue de Paris' mind harczban mind béke idején kifejtett jelességeiről dicsérettel emlékezik, egyik béke okúl hozván fel azt: hogy középszerű embereket nem emel a sors királyi trónokra. Az 'Univers'ben is olvasható rövid életvázlata az elhunyt királynak, hol a többek közt azon különös állítás van: hogy Bernadotte 1814ben a francia trónra áhított.

Az ujon alakult német segély-egyletnek első közgyűlése márt. 15én tartatott, mellyre azonban csak 19 tag jelent meg. Az aláírók közt vannak kitűnő egyének is, u. m. Miksa bajor hg., Rothschild báró, ki évenként 300 frankot irt alá. Ez egyletben szavazattal csak azok bírnak, kik legalább 25 frank évi járulékot irtak alá. —

Az oktatásügyi harcz mindig több nyilatkozatot hoz napvilágra; így az 'Univers' a perpignani püspöknek egy körlevelét közli, 's híral adja, hogy legközelebb a straszburgi püspöktől is hasonló közlend. Abbé de Lamennais legujabb munkája: a Kempis Tamás, Krisztus követéséről irt munkájának francia fordítása díszkiadásban.

Francia vaspályák építésére több pénztözsér egylete 500 millió frankot ajánlt a kormánynak kölcsönkép, bizonyos kikötött haszonfeltételek mellett. Minthogy azonban ez ajánlat még nem elégséges minden vasuti költségek fűdözésére: a Laffitte és társa czimű ház ujabb felszólítást intézett a francia pénzesekhez, hogy amaz össze-

get, 750 millióra szaporítják, mi évenkénti 25—30 millió befizetésével volna eszközölhető. E célra már is aláírás nyitott a Lafitte irodában. — Ime, itt pusztán csak vasutakra 750 millió frank szükségeltetik, 's mi 100 millió ezüst forinttal mennyi mindenféle jót eszközölhetnénk, 's még is mily csigaléptekkel halad a telekdij népszerűsülése!

Marseille mart. 24-én a két héttel azelőttivel egészen ellenkező ünnepélyes nyilatkozvány színhelye volt. Akkor t. i. a legitimista párt diadallal fogadta ujjában megválasztott parlamenti tagját; most pedig a marseillei kereskedő kamra tiszteletére adatott fényes lakoma, mellyben közel hatszáz személy minden rendű és rangu emberekből, polgári, katonai, kereskedői hivatalnokokból, vón részt. A lakoma közben Lajos Fülöp óriási mellszobrát hordozták körül, 's huszonöt hölgy adományokat gyűjtött a szegények számára. Az áldomások a királyra, kereskedőkamrára, hadseregére, 's tengeri hadra, Marseillere 's ennek jólétére szóltak. Váltakozva harsogott a 'marseillaise' és 'parisienne' zenéje; a nép tömegek tömege vevé körül az ünnepi gyülekezetet élénk örömmel. Ily körülmények közt a legitimisták nem tudnak jobbat tenni, mint aláírni — Dupetit-Thouars diszkardjára.

Olaszország. Coşenzában komoly esendzavarások történtek, mellyek nem kis nyugtalanságot okoztak Nápolyban, de még Romában is. Mintegy 60 egyénből álló csöcselék szembe állt a katonai hatalommal, 's ily elszántsággal, hogy mindkét oldalon több ember halva maradt. Ezután Nápolyban mintegy 20 személyt elfogtak, mi arra látszik mutatni, hogy messzeágazó összeesküvésnek jöttek nyomába. — Egyébiránt a nyugtalanság jelenségei több más helyeken is mutatkoznak; úgy látszik, egész Olaszföld alattomos forrongásban van, 's egyetlen egy kitérésnek sikerülése vajmi rosz következményeket szülhetne.

Svédhon és Norvégia. Christiania, Norvégia fővárosában, majd még mélyebb benyomást szült a király elhunytá, mint Svédhonban; jelesül a hírlapok telvék a boldogultnak lelkesült dicséretével, mit különösen az által érdemelhet e fejedelem, hogy Norvégiában a lehető legszabadabb alkotmányt találván, azt mindig sértetlenül tiszteletben tartotta. Az új király Oscar pedig az által nyéré meg leginkább a norvég nép szívét, hogy egy régi de soha nem teljesített ohajtásának önkényt eleget tön, miszerint minden, csupán Norvégiát magát illető ügyekben a királyi czimben e királyság nevének a svéd királyságát meg kellene előzni; Oscar t. i. első felszólításában így czimezé magát a norvegiaik előtt: Norvégia és Svédhon királya, — nem pedig mint eddig: Svédhon és Norvégia királya.

Orosz és Lengyelország. Sz. pétervári levelek szerint fensőbb körökben igen boszankodnak ott a miatt, hogy Angolországból minapiban újra kísérletet tönék a cserkesz hegyi-népek löszér- és fegyverneműekkel ellátására. E „népjogsértés“ fölötti roszhangulat — mi mindenestre sokatmondó ténydolog — még a hivatalos orosz tudósításokban is szabad tért enged magának. Azt mondják, hogy koránsem hazonnélküli részvét, hanem azon aggodalom határzá az angolokat gyámolításra, miszerint attul félnek, hogy kereskedések közép Aziában megszorítottatni fogna.

Törökország. A renegatok iránti kérdés még mindig függőben van; végre is az fog kisülni, hogy nem annyira a törvény eltörlése, mint a kormány élen álló férfiak változtatása szorgalmaztatik; mert például Resid pasa miniszteriuma alatt soha nem történt kivégzetés ily valálaváltoztatás miatt, 's csak a régi török fényt és hatalmat a régi vakhit erejével vissza varázsolni makacsul akarók élesztették fel ismét e barbár törvény hatalmát. — Macedonia Uskup városában az albaniai katonaság borzasztó kegyetlenkedéseket követett el az ottani keresztényeken.

Szerbia. Belgrádban titokteljes egyént fogtak el, kinél iratokat találtak, mellyek méltán azon gyanut gerjesztik, hogy Londonban a jelen szerb kormány megdöntése koholtatik oly célból, hogy a szerb, 's alkalmasint a más két fejedelemség trónjára is valami német herceget emeljenek. E terv ugyan kissé kalandosnak látszik, azonban mégis sokaknál hitelt talál, annál is inkább, mivel ott általános el van terjedve azon vélemény, hogy a két tengeri hatalmasság az eurpai Törökországra nézve nagy terveket forral.

Északamerikai egyesült státusok. A hadsüregtőpárt' mind sajtó utján, mind a congressusban ismét nagy hangon beszél, és itt még nagyobb hangon a senatusban mint a képviselőházban. Habár Pakenham ur azért jött Washingtonba, hogy az Oregonkérdés kiegyenlítése iránt alkudozzék 's ennek következtiben az alku ideje alatt e kérdésnek a congressusban pihennie kellett volna, mégis Simple tanácsos ur határozatlat indítványozta, mikép „a ház né-

zete szerint az egész Oregonvidék az egyesült álladalmakhoz tartozik.“ Az indítvány nem ment ugyan keresztül, de mégis több tanácsosban hatalmas védelmezőkre talált, melly alkalommal a heves kitérésnek Anglia ellen nem hiányzottak. Az egész whigpárt a béke föntartása mellett van, 's mi még ezenkívül leginkább mellette szól, az a jelenleg angol és amerikai tengeri erő közt levő szörnyű különbség; Angliának t. i. 111. hadi gőzöse van, Amerikának csak négy; ily roppant különbség van a vitorlás tengerészet közt is. —

Elegy. Északamerikai egyesült státusokban a minapi vézeset alkalmával meghalt Upshur és Gilmer helyébe az elnök ideiglenesen Nelson és Warrington urakat, amazt külügyi, ezt tengerészeti miniszterre nevezte ki. — Franciaországban az ujonczási törvény elfogadtatott. — A híres szobrász Thorwaldsen Albert élte 73 évében, Koppenhágában mart. 24-én hirtelen meghalt. — A francia páirkamra is elfogadta a vadászati törvényt. — Mart. 24-éről szóló atheni levelek szerint az alkotmányi munkálat szerencsésen bevégezettvén a királytól elfogadtatott. mi általános örömjajjal üdvözöltetett. — Telegrafi hírt szerint Cartagena mart. 25-én föltétlenül megadta magát.

Egyesületi közlések.

A kisededovó int. M. o. terjesztő egyesület központi választmánya I. Nyilvános köszönetét fejezi ki azon alapítványokért, mellyeket legközelebb Kápolnay Róza kisasszony és Fuchs Keresztély ur az egyesület fölségelésére száz száz forintjával tenni sziveskedtek. 2) Tisztelettel meg-hízza a n. é. közönséget azon ülésre, mely a kisededovó-képző intézet ideiglenes szállásán (Király-utca 1024 sz. alatti házban földszint) f. évi april. 14-én délelőtti 9 órakor, a budapesti kisededovó-intézetek tanítóinak közbenjöttével, a kisededovás körébeni eszmecsere végett fog tartatni. — Választmányi határozatból Stuller Ferencz egy. titkár.

A Magyar Gazd. Egyesületnek f. é. martius 18-án Csapó Dániel elnöksége alatt tartott közgyűlésén közörműmel fogadtatott egyesületi titkok azon hivatalos jelentése, melly szerint a honi földművelők nevében a mult novemberi közgyűlésből az Egyesület országosítása és egy középponti gazdasági intézet 's példánygazdaság léte sítése végett a jellea törvényhozás elé terjesztett „Emlékirat“ és folyamodás az országgyűlésen azon részvéttel és méltánnyalással fogadtatott, melly kitünőleg tanúsítja, mennyire érzik 's ismerik hazánk képviselői, hogy teendőink 's javításaink természetes sora pangó földművelésünknel, 's mezőgazdaságunk országos és gyökeres javításánál, veszi kezdetét, 's hogy minden további anyagi mozgalmaknak ezen alapon kell épülnök, hogy állandó 's érett gyümölcsöt hozhassanak; hogy továbbá a kérdéses folyamodás részletes megvizsgálása 's véleményadás végett, a kereskedelmi választmány mezőgazdaságivá alakítván, ez az Egyesület indítványában nemcsak tökéletesen osztozott, hanem azonfelül többrendű számtételekben az Egyesület tulzó szerénységét helyrehozva, némelly fontos kiadási sommákat tetemesen fel is emelt; melly körülmény eléggé alapos reményt nyújt arra, hogy ha az egyes nemes megyék ugyanazon magas státusi szempontból tekintvén az Egyesület kérelmét, mellyből tárgyalásánál az országgyűlési választmány kiindult, kedvező 's helybenhagyó utasításaikkal az ügyhez járulnak, úgy a megpendített nagyszerű intézkedések a nemzetnek nem kevésb becsületére, mint hasznára még ez országgyűlésen törvényesítetté fognak. — Hasonlóan 2or legmelegebb hálaérzelmek között értesült a közgyűlés, hogy valamint már korábban fm. Kopácsy József primásunk ő hge a népnevelés iránti ismeretes gondoskodásánál fogva az érseki iskolák számára 300 péld. „Gazdasági Kistükört“ megrendelt, úgy a jelen Pozsonyban országgyűléseleg egybegyűlt magyar főpapság egyetemben a „Mezei Naptár“ f. 1844-ik évi folyamából fennmaradt 6000 péld. kiosztás végett a nép között a rendes áron nagylekűleg elvállalá; melly ritka hazafiúság annál jótékonyabb Egyesületünk pénzügyeire, minthogy a „Mezei Naptár“ kiállítása még akkor is tetemes áldozatba kerül az intézetnek, ha az összes példányok elkelnek. — Ennek folytában 3or a legnagyobb örömmel 's köszönettel fogadtatott az erdélyi helyvéthivallásnak főegyház tanácsának abbeli nagybecsű nyilatkozata, miszerint az illető kerületi elöljáróságok utján törekedni fog e vallás iskoláiban a „Gazdasági Kistükört“ rendes népközlöny gyanánt behozni, 's a szegényebb sorsuak számára megszerzését eszközölni. — 'S ilylly uton, midőn közjót célzó vállalatok vallási felekezetség nélkül egyenlően hazafiúi testvériséggel ápoltnak, lehet reményelni, hogy e honnak jövő dője van, habár nem óriási 's a világtörténetnek új szakaszt nyitó, — de nagyszerű a békes átalakulás malasztában, 's egy hanyatlásnak indult nemzet tartós felvirulásában. — 4er Rendes alapítványok által az egyesület örökös tagjaivá lönnek Draskóczy Sámuel gömörmegeyi, és Latinovics Károly bács-

megeyi alispán urak; rendes tagokká részvényaláírás következtében megválasztattak: Ambró Antal, Bárczay Mihály, Botka Tivadar, Hertelendy Miksa, Karácsonyi László, Lónyay Gábor, Lónyay Menyhért, és Smaich Bertalan országgyűlési követ urak; továbbá: Szluha Imre jászkapitány, Czintula János tb., Dulovics János h. ú., Szkalniczky György bélyei urod. ttó., és Aigermont János, volt jószágigazgató. — Örömmel nézünk azon időnek elibe, midőn az Egyesületnek a nemzet bőkezűsége által hatalmában álland a hazának mindenjórátörékvő fiát taksálás nélkül munkás tagjainak koszorújába fűzhetni. — Tárgyalás alá vétetett 4er ez alkalommal a jövő medárdvársári közgyűlés iránti szükséges intézkedés, melly is megálapítván, legközelebb, egyéb közérdekű tárgyakkal együtt egész terjedelmében közhírré fog tétetni. — Pesten, mart. 19-én 1844. Török János, mint a m. Gazd. Egyesület titkoka.

A pestmegeyi gazdasági-fiókegyesület ez évi közgyűlését folyó aprilis 16-án d. e. 10 órakor fogja, Pesten, az „Ipáregyesület“ szállásán (Ujvilágutca Ilkeyház) tartani, mire a r. tag urak 's általjában az ügybarátok szívesen meghívottak. Főthon aprilis 2-án 1844. Plotz Adolf m. k. titkok.

A vakok pesti intézete pénztárába f. évi február és martius hónapokban befizetett kegyes adományok p. pénzben: Nemes Pestmegei tisztikara egy vaknövendék alapítására ismét 400 ftot; Gózdú Manó ur, Kohn Mátyástól beszédett 50 ft; ns Borsodmegeyében gyűjtetett 40 ft; R. K. ur Eperjesről küldött 55 ft; ngos Kállay nemzetség ajándékozott 1000 ft; Zombul Jakab hagyománya 12 ft; Kafka János ur 24 ft 48 krt; néhai főtszt. Kotsér József váci kanonok hagyománya 20 ft; néhai Fellner, szül. Stökl Juliana asszony pesti polgárnő hagyománya 5 ft; özv. Oekonom Anna asszony pesti polgárnő hagyománya 10 ft; ó moraviczai Henrik Alajos pesti nagykereskedő, és választott polgár hagyománya 200 ft; Polonyi szül. Grindling Erzsébet asszony pesti polgárnő hagyománya 2 ft 30 kr.; M. G. Saphir, a városi színházban adott humoristikai felolvasás alkalmával fizetett belépti summából ajánlott 86 ft; 24 kr. Összesen 1905 ft 42 kr. p. p. Költ Pesten april 15 napján 1844 Gömörly Károly m. k. pénztárnok.

Felvilágosítás

a nemzeti színészet ügyében, a „Világ“ban szózatra.

A nemzeti színházról a közönség csak azokból ítéltet, miket lát és tapasztal; és nem ismervén a segédeszközöket, mellyekre támaszkodhatik, 's az akadályokat, mellyekkel küzdenie kell, főképp némelly rosz-akarók, vagy rosszulértesültek hozzájárultával igen könnyen tévutakra vezéreltetetik: ennélfogva kötelességem, mind az intézet érdekében, mind saját igazlalomra némelly dolgokat kel- lőleg felvilágosítani.

A „Világ“ martius 30-dikái számában, a nemzeti színészet ügyében, jött egy szózat, telve irigykedés- és gyűlölség-szülhette gyanúsításokkal és fenyegetőzésekkel. Classicitas, drama, opera elhanyagolása meggyőződés szerint, benne csak ürügy. Ha azou firma alatti egyének levették a köpenyegét, és saját énjökben lépének fel, felvilágosításul egyetlen szót sem kellene szólanom; az egész közönség azonnal látná, ezen „a nemzeti színház közönségéből: többben“ firmát viselő, vagy bitorlók, mi érdekeknek bajnokai? látná, hogy ezek a többben igen igen kevesen vannak. De minthogy ezen udvariságot tőlök nem remélhetem, érdekekben állván az álneviség titokzata, a ráfogások- és gyanúsításoknak pedig barátja nem levén, kénytelen vagyok magamat szorosan a „nem ki, hanem mit“ jelszóhoz tartani.

Arról vádolnak önök, többben! hogy igazgatásom alatt a nemzeti színház nyomorult eszközzé, a művészet, erkölcs és jobb izlés rovására, speculatio tárgya lön 'sat. 'sat.: Hogy ez mind nem igaz, 's a nemzeti színház, minden pénzbeli nyereségem nélkül, mi a számadásokból eléggé kiviláglik, igazgatásom alatt izlésben, művészetben 's erkölcsben emelkedett és nem hanyatlott: elég volna a közönségre, elég az özsves journalistikára (kivevén jelenleg a „Világ“ot) elég végre, hogy kimondjam, tetteimre hivatkozom. De szó helyett szolgáljanak adatok; 's minthogy önök, többben! annyira gyöngémül szeretnék tulajdonítani a látványok és bohózatok szeretetét, törjük szét először is önöknek ezen füzfa paripáját, 's kezdjük mindjárt a látványokon és bohózatokon.

A pesti magyar színház megnyílt 1837 augustus 22-én 's 1840 december végeig következő bohózatok és látványok hozattak szinpadra: Nőragadás az álarozos bálból — Lumpaczi vagabundus — Garabonczás diák —

játékot. Adatott azelőtt opera hetenkint rendszerint kettő; alattam is adatik kettő, ha a tagok egészségi állapotja engedi, és adattak azon régiebb operák, melyeknek adását Schodelné asszony szerződésében kikötötte; 's ha a többi tagok miatt opera nem adható, Schodelné asszonynak díja kifizetettik, akár lép fel, akár nem. Adatik opera annyi, mennyit Schodelné asszony szerződése értelmében betanulni tartozik, 's mennyit a személyzet betanulni képes. Az eredeti opera épen úgy jutalmaztatott és jutalmaztatik, mint az eredeti drama; 's jelenleg pályadíj van kitűzve a legjobb vig eredeti operára: mi a jövődőt iránt intézkedvén, épen nem mutat arra, mintha irtókapát használnék az opera ellenében; annál kevésbé, minthogy én Schodelné asszonyt újabb is megnyerni ohajtom az intézet számára, és tehetségemhez képest illő áldozattól nem vagyok idegen. Az előt volt egy tenorista: most van kettő, 's volt és leend 3 is. Azelőtt csak egy tag képezetett énekessé az igazgatóság költségén: most rendes énektanító fizetettik, 's több tag képezetetik. Hol van itt kiirtásizándék? nem kénytelen-e mindenki megvallani, hogy épen igazgatásom alatt tétetik az opera kedvéért annyi, mennyi az előt soha? főképp miután a legmagasabb operai élvezetek kielégítése iránt is tétettek lépések: mire nézve elég megemlítenem Tadolinét és Lutzert.

De még meg kell említenem, a mit önök, többen! az opera ügyében zavarosan beszélnek. a) Nem igaz, hogy „hat hosszú éven át hurczolt öt hat operával akarom a művészet ez óriási világát a nemzet méltóságához illőleg fentartani“ mert 1843-tól adattak a nemzeti színpadon: Templárius — Bájital — Fekete Domino — Beatrice — Szevillai borbély — Eskü — Norma — Alvajáró — Bálj — Ördög Robert — József és testvérei — Belizár — Portici néma — Marino Falieri — Tündérlak — Zsidó hölgy — Borgia Lucrezia — Montecchi és Capuletti — Báthory Mária — Ismeretlen — Hunyadi László — Ezredleánya, — tehát összesen 22, 's nem is mind régi, hanem annyi ujjal egyesesen, mennyit, mint mondám, Schodelné assz. betanulni tartozott, 's a személyzet képes volt. b) Azt mondják önök, többen! hogy „az operákat oly napokra szorítom, melyeken a közönség nagy része erkölcsi vagy physicali lehetetlenség miatt már meg sem jelenhetik.“ Ezt nem értem: vagy tán a jó és rossz idő is dispositióm alá esik? 's azt igen bőlesen felelni méltóztatnak, hogy az operai napok felváltva a hétnek hol egyik, hol másik napján adatnak, a mint azt a személyzet egészségi állapotja és Schodelné asszony szerződése megengedi: a k. i. i. kikötötte, hogy hetenkint kétszer adandó szerepeinek egyikét hélfőtől csütörtökig, a másikat csütörtöktől vasárnapig játszassa el; és hogy szerepei közt a magyar szöveg betanulása és a szükséges próbák miatt legalább két napi idő-köz legyen. Felelik továbbá, hogy legtöbnyire az operák adathatása határozza meg a dramák napjait, és csak ritkán viszont; végre, hogy operákat ünnep- és vasárnapokon, és a vásár idejében is adattak. c) Miért léptetek fel néha kezdők is, midőn nem-kezdők vannak? felelet: néha szükségből, 's néha, mert a művészet érdekében szeretnék minél többeket szárnyra kapatni, 's a művészetből nincs kedvem monopoliumot üzteni: de gondom volt, hogy a közönség túrelme a lehetőségig minél ritkábban kísértessék meg kezdők által. d) A karra nézve mondottak ellenében, batorodom megjegyezni, hogy karunk most is vetélkedik Európának több fővárosai karával. — Mi a tenor illeti: az én vétkem-e, hogy az egyik legjelesebb tag több hó óta rekedt? vagy azt kívánják-e többen, hogy azonnal megfoszszam őt kenyerétől több évi szolgálat után? — 's az én vétkem-e, hogy az egyik közlök megszökött? vagy nem pótoltam-e ki helyét jobbal? — e) Hunyadi és a Kalandorra vonatkozólag teljes igazuk van önöknek, többen! de méltóztatnak felelni, hogy a Kalandor adathatása épen a „Világ“ által sarkaltatott leginkább, 's hogy épen a „Kalandor“ miatt nem állíthatott ki derék karmestereink jeles műve, mely azonban mint önök bőlesen megjegyzik, a nélkül is megtette rendítő hatását, 's a közönség kedvezésében valóban napról napra emelkedik. Azonban tudatnom kell, miszerint én az operarendezőt megbíztam, hogy a szükséges disztimények iránt más idegen festővel egyezkedjek; mi azonban azon festőnek csudálatos és teljesíthetetlen kívánata miatt nem sikerülhetett. f) Joob-nak Bécsben tartózkodása iránt felelik önök, vagy nem méltóztatnak tudni, hogy több hónapig hátráltatnom kellett elutazását; végre is csupán Joob-urnak többszöri sürgetésére egyeztem meg benne; minthogy szerződése értelmében, mely csak az előbbinek meghosszabbítása volt, kénytelen voltam megegyezni. Továbbá, hogy a helyét pótló vendég nem két, mint önök mondják, hanem négy operában, nevezetesen nemcsak a Bájitalban és Normában, hanem az Ismeretlenben és Hunyadi Lászlóban is föllépett. g) Csalódásban méltóztatnak lenni, azt mond-

ván, hogy a 30,000 (váltó) forint segédpénzt félreleteszem; mert az a színház költségeire ment fel, mi a hiteles számadásokból eléggé ki fog világítani; min épen nem fogunk csudálkozni, miután 1841ben és 1842ben segédpénzül sokkal nagyobb összeg ment fel az intézet költségeire, mint a nekem rendelt segédpénz; de ezen sem fogunk továbbá csudálkozni, ha tudjuk, hogy p. o. Bécsnek 300,000 színházi élvezetvágyó közönsége, 's benne naponkint 6000 idegen, 's e roppant városban még is majd nem egy opera van, 's ezen operát, igen igen nagy bementi ár mellett, 75—105 ezer pengőforinttal segíti évenkint a felséges udvar: 's itt Pesten, hol sokkal kevesebben vagyunk, és sokkal kevesebb a színházi élvezetvágyó, a mellett három rendes opera van, a nemzeti színházi igazgatóságunk a dramát és operát, igen kis bementi ár mellett, a nevezett segélypénzekkel kelle kitarítani! — 'S mind a mellett a bérlők sem panaszkodhatnak az ismétlések miatt, miután nálunk egy páholy csak 1000 váltó forint, holott, hogy messze ne menjünk, a német színházban 700 forinttal drágább, 's ismétlések, főképp ha valamely darab sikerül, ott sem ritkábbak, mint nálunk. — A földszinti, különösen egy hónapra bérlők száma nálunk rendszeren oly kicsi, hogy a nagy közönséghez aránylag igényekkel majdnem elenyésznek; 's a nagy közönség által sürű látogatással mintegy adadni kényszerített darabokat, miattok egészen háttérbe nem tolhatom; mi azonban úgy hiszem, általok sem követeltetik, főképp miután tapasztalásom szerint nemzeti színházunk haladásának hő barátjaiból szokott állani.

Csak az van hátra még, hogy kinyilatkoztassam meggyőződésemet az opera ügyében. Én az operát a nemzeti színházban jelenleg elkerülhetetlen szükségesnek hiszem; fő, mert a német színházunk is van operája, 's elsőseget ez által sem gyakorolhat a nemzet; 2or, mert az opera a színművészetnek egyik igen kedves leánya, mely sok kedvelőkre talál, és igen határozott eszköz a nemzeti zene kiképezésére, mely nemzeti zene nemzeti érzelmeket képes költeni, 's mert édesen hangzik ajkáról a magyar szó, a nyelv megkedvelésére is igen jó eszköz; 3or, mert még nincsenek annyi jó színészeink és darabjaink, hogy a hét minden napját betölthessék; 4szer, mert csak egy nemzeti színházunk van Budapesten, 's ezen egyben mindennek össze kell pontosulni a színművészet különféle ágaiból, mik más fővárosokban külön házakban adatnak.

Hogy felvilágosítást adjak: úgyhiszem, azt vétkemül talán senki sem rója fel, hogy én az operát egyesekkel ugyanazonosítani nem tudom, hanem úgy tekintem mint ügyet, 's vele a dramát mindenben egyenlő szeretettel töreksem előmozdítani: 's egyiket a másik rovására sem nem pártolom, sem nem akadályozatom? — vétkemül, és nem inkább káromol tulajdonítható-e, hogy most az opera nem mindig jövedelmez úgy mint egykor? vétkemül és nem dicsőségemül, hogy a drama a részvétlenség békéből kiszabadulván, fényes sikerrel és gyors léptekkel halad rendeltetése felé? — vagy oly ügyügyeknek hisznek-e önök, többen! hogy nem vagyok képes átlátni, miként a classicitas, drama és opera köpenyge alatt czéljok nem más, mint a közönséget elámitván, igazgatásomat népszerűtlenné tenni, a belső békét és harmóniát az intézet tagjai közt felzavarni, melynek köszönhető egyedül a haladás és dolgok jobb menetele? az intézet tagjait pedig oly demoralizáltaknak hiszik-e, hogy a vizsgálódás szövétnéke, melyet az intézetbe akarnak dobni, meggyújtandja a rég eloltott úszkókat? azt hiszik-e, hogy némelyek dicsérgetésével a többiek szívében irigykedést fognak költeni? azt hiszik-e, hogy ismét a régi tusa fog bekövetkezni? 's a közönséget oly könnyen hívőnek-e, hogy az ily álarozosok szavainak hinni fog? azt végre, hogy rosszul rejtett érdekeikkel, és pöffeszkedő követeléseikkel egy törvényhozó testületnek fognak irányt adni? — Én nem az önök kegyéből léptem jelen pályámra, 's önöknek azon állítása ellen, mintha én a nemzeti színházunk bérlője volnék, ezennel ünnepélyesen ovást teszek 's azt rágalomnak nyilatkoztatom, mert én a nagymélt. országos választmány által, mint a hírlapokban kibocsátott hivatalos jelentésből láthatui, bizonyos pontok megtartása mellett a nemzeti színház igazgatójává 's nem bérlőjévé neveztettem ki; 's hogy azon pontokat megtartottam, bátran merem állítani, miután a felügyelő méltóságos választmány rosztalását, mind e mai napig sem vonta maga után igazgatási rendszerem. — Önök, ha tetszik, többen, irkáljanak minél több álnevű cikkelyt, declamáljanak szélesen és hoszasan: de éber leszek én, 's ha szükségesnek látandom a rágalmat és hazudozókat (?) mindenkor kellőleg vissza fogom utasítani.

Ennyit szükségesnek láttam felvilágosításul elmondani, mint a nemzeti színház igazgatója: ha önöknek, töb-

ben! ellenem mint ember ellen, akár követeléseik akár vádjaik volnának, vessék le az álarozot és lépjenek fel az illető törvény előtt, melyet semmi igaz és jó lelkiismeretű ember nem reteg: ezt kivánom és követelem, tudtokra adván egyszersmind, hogy minden rágalmat és hazudozást, mely személyem ellen fogna intézteni, fenytetlenül nem fogok hagyni. Pesten, april 4én 1844 — Bartay Endre, Nemzeti színház igazgatója:

*

Tisztelői a vélemény-különbségnek, 's hő baráti a szabad vitatásoknak: nem akartuk a „felvilágosítást“ körül-
csillagolni, 's ezáltal az olvasó figyelmét megakasztani; de legyen szabad itt, miután B. ur felvilágosításán nyugodtan, háborítatlanul áthaladt az olvasó, némelyeket részünkről ide igtatnunk.

„Roszakarók“ról szól B. ur? — Mi azt hiszszük, hol „nemzeti ügy“ forog fen, ott roszakarókról kár szólni; mert polgári bűn csak fel is tenni, hogy magyar, magyar ügynek roszakarója (mi csak tudja 's készakarva lehetséges) lehessen. Illek megkülönböztetni a dolgokat. Lehet valaki ellensége a nemzeti ügy kezelésének, ha ezt főnálnak, vagy épen károsnak hiszi vagy látja; 's ekkor, ha magyar, ellene is kell lennie, sőt kötelességében áll minden hatalmában levő eszközt használni arra, hogy a meggyőződése szerint fonák, rossz, káros kezelést megszüntesse, 's helyette jót, czélirányost segítsen előteremteni. Nem illő tehát öngazolásban ily vádakat felhozni. Mi, kik a kérdéses „Szózat“ot lapjainkba fölvetjük, részünkről határozottan kinyilatkoztatjuk, hogy mi, valamint a nemzeti színház ügyének hő baráti 's pártolói: úgy a — hitünk szerint — mostani fonák kezelésnek nyílt rosztalói vagyunk, a nélkül, hogy azért B. urnak személyesen — 's így, mint embernek — ellenei, roszakarói lenni tudnánk, vagy akarnánk.

A névtelenséget megszokni a magyar világ oly nehezen tudja? Talán ellenkezik a magyar őszinteséggel? Koránsem; hiszen a legőszintébb szózat emelkedik itt is; 's a mégis mindenek előtt csak azért is gyanúsítatik: mert alája nincsen név írva! Oly sokban majmoljuk a külföldet; vajjon mikor fogunk már e tekintetben is a journalistica szabadabb működésére megérni? Gyermekek kicsinykedés, mindig és szüntelen azt keresni: ki? 's mihelyt ez nem tudatik, a felszólalók jó akaratát, őszinteségét gyanúsítani. Őket nevék elhallgatása miatt, irigyeknek, ügygyűlölőknek nevezni is, gyakran fontos okok kénszeríthetnek nevék elhallgatására. — A „többen“ alatt, például, minket is érthet B. ur, kik a cikket nem irtuk, sem nem irtattuk; de állításainban töbnyire osztozván, azt közzé tettük, a nélkül, hogy B. ur személyének, mint főnebb is mondók, akár irigyei, vagy gyűlölői, akár barátai vagy legyezői volnánk, vagy egyik vagy másik lenni kedvünk volna.

A „felvilágosítás“ egyéb pontjainak megczáfolását a „Szózat“ derék szerzőjére bízván, itt csak azt kell még megjegyeznünk, miszerint a Világ jelenleg is, mint mindig kimondja 's illetőleg kimondatni hagyja a nyílt őszinte szót a nemzeti színház ügykezelésére nézve is. — Volt idő, mikor a Világ örült, hogy B. ur a nemz. színház igazgatását átvette: mert igazgatásához reményeket csatolt, melyek megvalósulását forrón ohajtozta; de e remények, e kecszetegő — talán — álmak, fájdalom! egymásután szétladóztak, és szét különösen az izlés mellyel pedig kiválólag kérkedik B. ur. Ez egyébiránt, igen alanyi dolog; 's midőn mi ezt, és reményeinket enyészni látók, igen természetesen, nem levénk B. ur zsoldos vagy nem-zsoldos magasztalói, hanem megmondtuk az igazat tisztán, leplezetlenül: 's többször nem valának szavaink egyéb, mint a nyilvánuló közvélemény viszhangjai! Némely emberek azonban igen szeretnek az őszinte szó megelt más titkos okok- és rugókat kutatni. Szomorú, gyöngye jellem ez, 's csak a fűfészkekre vet árnyékot, homályt, kik így öneblők után itélnék meg másokat is! — 's különösen a megbuktatni akart 's már eltemetett „Kalandor“ról, jó lesz többé nem szólni! mellyhez sem a „Szózat“ írójának sem a szerkesztőségnek kevés, vagy semmi köze. — Ezt egyszer 's mindenkorra kijelentjük B. urnak bizonyossá tevén őt, hogy míg e lapokat szerkesztjük, minden elfogultság, minden kicsinyes, titkos okok nélkül, egyedül a nemzeti ügy érdekében, bátran 's minden himezés nélkül mondandjuk meg — véleményünk szerinti — helyes eljárása 's ügykezelése feletti rosztalásunkat. Czélünk szent, a veszni induló nemzeti ügyek ezen egyike felett, körünkhez képest örködni; 's higyen B. ur bármit, e szent és tiszta czél mellett, az ő gyanúsítani kész hite minket bántani nem fog. Mit tesz az összes journalistica, az ránk nem tartozik; de sajnálni tudjuk, hogy vagy hallgat, vagy ha szói, a sok színházi dolog iránt ép oly jól értesülhetvén, mint mi, a közönséget gyakran, töbnyire, igen rosszul értesíti. A közvéleményre nézve pedig legyen szabad megjegyeznünk, hogy a „Szózat“ a nagyobb számmal inkább helyeslést, mint gáncsolást nyert: nyilvános jelöl, hogy annak foglalatját sokan, igen sokan érezték, és érzik!

Ennyit részünkről, mellőzve azokat is, mik a francia dramák érdemének csökkentésére, vagy az újabb magyar népfelvilágosító színművek belbecséről, 's erkölcsképző (?) hatásáról mondatnak; melyek, mint színt az egész fölvilágosítás részletes állításai is a „Szózat“ íróját illetik; ki, hiszszük, meg tudand magáért felelni.

Hírlapi kalászkok.

Nemzeti ujság. (28.) „A status kötelessége“ című értekezésnek III. d. szakasza közöletetik, mely valamint az előbbieket, több czáfolati pontot foglal magában a P. H. szer-

